

Tradhisi Sedhekah Pethik Laut ing Desa Paseban Kabupaten Jember
Ruhastu Putri Wibowo

S1 Pendidikan Bahasa dan Sastra Daerah, Fakultas Bahasa dan Seni, Universitas Negeri Surabaya

pruhastuputri@yahoo.com

Drs. Sukarman, M.Si

Dosen Jurusan S1 Pendidikan Bahasa dan Sastra Daerah, Fakultas Bahasa dan Seni, Universitas Negeri Surabaya

Abstrak

Upacara tradhisi sedhekah pethik laut yaiku upacara slametan lan sesaji kang diaturake marang Gusti Kang Maha Agung lan kang mbau rekso segara (Nyi Rara Kidul) Paseban kanthi bebarengan kang sipate turun temurun saka generasi ning generasi sateruse kang nduweni maksud kanggo nggayuh keslametan, lan ngintukake khasil iwak kang akeh. Perkara kang diteliti ing panliten iki yaiku: (1) Kepriye tatarakite tradhisi Sedhekah Pethik Lauting desa Paseban Kabupaten Jember, (2) Apa wae ubarampe lan makna kang kinandhut sajroné tradhisi sedhekah pethik laut ing desa Paseban Kabupaten Jember, (3) Apa wae nilai-nilai luhur kang ana ing sajroné tradhisi sedhekah pethik lauting desa Paseban Kabupaten Jember, (4) Kepriye carane supaya tradhisi sedhekah pethik laut ing desa Paseban Kabupaten Jember ora ilang lan tetep lestari. Anacas ing panliten iki yaiku: (1) kanggo mangerteni tatarakite upacara tradhisi sedhekah pethik laut, (2) kanggo mangerteni apa wae ubarampe lan makna kang kinandhut ing sajroné upacara tradhisi sedhekah pethik laut, (3) kanggo mangerteni nilai-nilai luhur kang kinandhut ing sajroné upacara tradhisi sedhekah pethik laut ing desa Paseban Kabupaten Jember, (4) kanggo ngandharake ngandharake bab-bab ndadekake upacara tradhisi sedhekah pethik laut isih lestari nganti saiki. Lelandhesan teori kang digunakake kanggo nganalisis underane panliten yaiku konsep tradhisi, konsep makna, konsep nilai-nilai luhur, lan konsep supaya tradisi sedhekah pethik laut ora ilang. Panliten iki nggunakake metode deskriptif kualitatif. Sumber data kang digunakake nalika panliten yaiku saka sesepuh desa, kyai, lan bebrayan agung ing desa Paseban. Tat carane ngumpulake data ing panliten iki yaiku saka wawanrembug lan observasi. Dene tata cara ngolah data ing panliten iki dipandu saka teori tradhisi, makna, lan fungsi. Teknik nganalisis nggunakake teknik analisis deskriptif. Analisis lan pretelan saka asile panliten bisa didudut yen upacara tradhisi sedhekah pethik laut nduweni rong piguna yaiku piguna manifes lan piguna laten. Piguna manifes kayata piguna religi, piguna ekonomi, piguna pendhidhikan, piguna sosial, lan piguna nglestarekake budaya.

Tembung Wigati: Upacara Tradhisi Sedhekah Pethik Laut, Wujud, makna Simbolik, lan Fungsi.

Abstrak

Upacara tradhisi *sedhekah* laut merupakan upacara selamatan dan ucapan rasa syukur kepada Tuhan Yang Maha Esa dan penguasa laut (Nyi Rara Kidul) yang dilaksanakan secara kolektif yang sifatnya turun temurun dari generasi ke generasi berikutnya dengan tujuan untuk mendapatkan perlindungan serta meminta agar diberika hasil tangkapan ikan di laut melimpah dan pelaksanaannya dilaksanakan satu tahun sekali tepatnya pada bulan Sura. Permasalahan yang diteliti pada penelitian ini yakni: (1) Tatalaku upacara tradhisi *sedhekah* laut, (2) Apa makna ubarampe yang terdapat dalam upacara tradhisi *sedhekah* laut di Desa Paseban Kabupaten Jember, (3) Nilai-nilai luhur apa yg terkandung dalam tradhisi *sedhekah* pethik laut Desa Paseban Kabupaten Jember: (4) Apa saja bab-bab yang diperhatikan agar tradhisi *sedhekah* pethik laut tetap lestari sampai saat ini? Tujuan penelitian ini yakni: (1) Menjelaskan tatalaku upacara tradhisi *sedhekah* pethik laut di Desa Paseban, (2) Untuk mengetahui makna ubarampe yang terdapat dalam upacara tradhisi *sedhekah* pethik laut Desa Paseban Kabupaten Jember, (3) Untuk mengetahui nilai-nilai luhur yang terkandung didalam upacara tradhisi *sedhekah* pethik laut Desa Paseban, (4) untuk melestarikan tradhisi *sedhekah* pethik laut Desa Paseban Kabupaten Jember. Landasan teori yang digunakan dalam menganalisis masalah yaitu konsep tradisi, konsep makna, dan konsep fungsi. Penelitian ini menggunakan metode deskriptif kualitatif. Sumber data yang digunakan dalam penelitian ini yaitu informen, observasi, dan wawancara. Sedangkan tata cara mengolah data dipenelitian ini dipandu dari teori tradhisi, makna dan fungsi. Teknik menganalisis menggunakan teknik analisis deskriptif. Dari analisis dan penjelasan hasil dari penelitian dapat disimpulkan bahwa upacara tradhisi sedhekah pethik laut mempunyai dua fungsi yaitu fungsi manifes dan fungsi laten. Fungsi laten antara lain fungsi religi, fungsi ekonomi, fungsi pendidikan, fungsi sosial dan fungsi pengembangan budaya.

Kata kunci: Upacara Tradhisi Sedhekah Pethik Laut, Wujud, Makna simbolik, lan Fungsi.

Purwaka

Panliten ing kene njupuk kajian sastra lisan minangka sawijine sastra kang awujud lisan. Sajrone kajian sastra lisan luwih nengenake wujud, makna simbolik lan fungsi. Ing kene objek kang diteliti yaiku ngenani tradhisi sedhekah pethik laut kang ana ing Desa Paseban Kabupaten Jember. Tradhisi sedhekah pethik laut kang ana ing Desa Paseban Kabupaten Jember dipilih amarga durung tau ana panliti kang nлити tradhisi kang ana ing Kabupaten kasebut.

Adhedhasar lelandhesan panliten kang wis dianharake ing dhuwur, mula bisa didudut perkara-perkara kang bakal dionceki ing panliten iki yaiku (1) Kepriye tatarakite tradhisi Sedhekah Pethik Laut ing desa Paseban Kabupaten Jember. (2) Apa wae ubarampe lan makna kang kinandhut sjrone tradhisi sedhekah pethik laut ing desa Paseban Kabupaten Jember. (3) Apa wae nilai-nilai luhur kang ana ing sajrone tradhisi sedhekah pethik laut ing desa Paseban Kabupaten Jember. (4) Kepriye carane supaya tradhisi sedhekah pethik laut ing desa Paseban Kabupaten Jember ora ilang lan tetep lestari.

Asile panliten iki diajab nduweni paedah tumrap pamaos. Asile panliten ing kene arupa andharan kang nduweni rong sipat. Sipat kang kapisan yaiku teoritis lan kang kapindhone yaike praktis. paedah teoritis ing kene mujudake asile panliten kang nduweni paedah menehi ilmu lan nambah kawruh kang ana gegayutane karo tradhisi mligine tradhisi sedheka pethik laut kang ana ing Desa Paseban Kabupaten Jember.

Wewatesan sajrone panliten iki digawe supaya ora uwal lan trep saka konsep kang wis karonce, panaliti nuduhake wewatesane panliten. Wewatesaning panliten yaiku ngrembug babagan kepriye tatlakune upacara tradhisi sedhekah pethik laut, ubarampe kang dianakake digunakake minangka amrih sampurnane upacara tradhisi sedhekah pethik laut, wujud makna lan cara nglestarekake upacara radhisi sedhekah pethik laut ing desa Paseban Kabupaen Jember

Panliten iki dikarepake bisa weneh deskripsi kang cetha ngenani tradhisi sedhekah pethik laut kanggo nambahi *inventaris* folklore Jawa. Saliyane iku panliten iki dikarepake bisa weneh *motivasi* supaya para panliti sabanjure nduweni kekarapan nganakake panliten kang luwih cetha ngenani budaya Jawa mligine tradhisi sedhekah pethik laut. Panliten iki uga dikarepake bisa ngangkat sawijine tradhisi lan seni ing Desa Paseban Kabupaten Jember marang masyarakat liya ing sanjabane desa supaya bisa nyengkuyung lan bisa mangerteni uga nglestarekake anane tradhisi sedhekah pethik laut kang ana ing Desa Paseban Kabupaten Jember.

Panliti menehi wewatesane istilah supaya ora kedadean rancu anggane nлити. Panliten iki dilaksanakake dening bebrayan agung Desa Paseban Kabupaten Jember, amarga panliti kepingin weruh kepriye tata rakite upacara tradhisi sedhekah pethik laut lan nilai-nilai apa kang ana sajrone upacara tradhisi sedekah laut kasebut. Mula katulis wewatesan-wewatesan istilah ing ngisor iki: Tembung tradhisi cetha yen ana sesambungane karo adat pakulinan kang diwarisake kanthi turun temurun ing bebrayan agung. Tradhisi ing bebrayan agung bakal

ditindakake lan diterusake para warga amarga tradhisi kuwi sawijine warisa saka para sesepuh kang kudu dijaga. Sedhekah kang ana ing upacara tradhisi sedhekah pethik laut kuwi ditujokake kanggo Gusti lan kang mbau reksa segara. Sedhekah ing kene karepe weneh sesembahan amarga wis paring rejeki marang para bebrayan agung kang ana ing Desa Paseban Kabupaten Jember. Pethik ing kene karepe yaiku upacara kasebut kanggo tanda yen para bebrayan agung ing desa paseban lagi methik apa kang wis ditandur dening Gusti, kang dipethik yaiku khasil saka segara kang ora liya yaiku iwak. Laut ing kene cetha yaiku papan kang dadi punjere upacara tradhisi sedhekah pethik laut. Saka laut para bebrayan agung bisa makarya golek iwak kang dadi pakaryane para bebrayan agung ing Desa Paseban. Mula dianakake tradhisi sedhekah pethik laut kanggo tanda lan kanggo ngucap rasa syukur marang Gusti lan kang mbau reksa ing laut. Upacara *Tradhisi Sedhekah Pethik Laut* yaiku sawijining jeneng upacara kang nduweni tujuan ngucapake rasa syukur bebrayan agung desa Paseban Kabupaten Jember marang Gusti Kang Maha Kuwaos minangka kang wis paring keslametan lan karaharjan marang bebrayan agung desa Paseban Kabupaten Jember.

METODE

Panliten iki kalebu panliten sastra lisan kang nggunakake pendekatan deskriptif kualitatif kang ndeskripsikake makna saka objek kang diteliti. Arikunto (1996:28) ngandharake yen panliti nintingi fenomena utawa gejala ana ing telung jinis, yaiku (1) *deskriptif*; (2) *Komparasi*; (3) *korelasi*. Sawijine metode kang digunakake ing panliten tradhisi sedhekah pethik laut ing desa Paseban, Jember yaiku nggunakake metode panliten *deskriptif kualitatif*. Panliten iki asipat *kualitatif* yaiku prosedur panliten kang ngasilake data *deskriptif*: pocapan utawa tulisan lan tingkah laku kang diamati saka wong-wong (*subyek*) kuwi dewe.

Data kang digunakake ing Tradisi Pethik Laut ing desa Paseban Kabutane Jember iki yaiku tetembungan, ukararerangene crita asli saka wawrembug karo informan. Metode kang dianggo ing panliten iki migunakake metode *deskriptif kualitatif* kang arupa nyatet kanthi njlimet lan tлити sakabehing kahanan kang didheleng, dirungu, lan diwaca sarana wawrembug utawa ora, catatan lapangan, dhokumen resmi utawa ora, foto, *videotape* lan liya-liyane (Sudikan, 2001:85). Spradley (1997: 35) ngandharake, informan yaiku *pembicara* asli kang crita utawa ngandharake kanthi mbelani tembung-tembung, frasa lan ukara sajroning basa utawa dialek minangka model *imitasi* lan sumber informasi.

Sumber data kang digunakake ing panliten iki yaiku tradhisi sedhekah pethik laut kang isih dilestarekake dening masyarakat desa Paseban Kabupaten Jember. Sumber data yaiku sumber kang bisa menehi data utawa kawruh marang panliti. Sumber data ing panliten iki kaperang dadi loro yaiku sumber data primer lan sumber data sekunder. Panliten iki nggunakake petang cara panliten, yaiku (1) Ngumpulake data kang wis ana, panliti ing tahap iki ngumpulake data arupa rekaman wawanrembug karo pemangku adat serta fotodokumentasi

acara puncak Tradhisi sedhekah pethik laut ing desa Paseban kabupaten Jember. (2) Milah lan milih data, ing babaan iki panliti milah lan milih data anatarane data kang kalebu aspek sosial, data kang kalebu aspek religius lan data kang kalebu aspek ritual saka adicara tradhisi sedhekah pethik laut ing desa Paseban kabupaten Jember. (3) *Klasifikasi* data kanggo milah data adhedhasar masalah-maslah, yaiku aspek sosial, religiusitas lan saka adicara Tradhisi sedhekah pethik laut ing desa paseban kabupaten jember. (4) *Penganalisaan data* sawise data *disklasifikasi*, data dipisahake miturut masalah kang arep ditliti, banjur data kang wis ana dianalisis.

HASIL DAN PEMBAHASAN

1. Tatarakite Tradhisi Sedhekah Pethik Laut ing desa Paseban Kabupaten Jember

Rantaman sajrone upacara tradhisi sedhekah pethik laut ing desa Paseban Kabupaten Jember bakal diandharake ing ngisor iki:

Tahap wiwitan (persiapan)

Tujuan saka upara tradhisi sedhekah pethik laut yaiku menahi sajen marang panunggu segara (Nyi Rara Kidul)lan slametan. Tujuan utamane yaiku : (1) kango ngucapake rasa syukur aslie nelayan ing taun kepungkur, (2) kanggo njaluk berkah supaya asile ing taun ngarep bisa akeh, lan kang pungkasan kanggo njaluk kaslametan marang Gusti. Sadurunge upacara sedhekah pethik laut ditindakake luwih dhisik bebrayan agung nindakake prang-pirang kegiatan kayatan : nyusun kepanitiaan, nyiapake sajen, lan myiapake papan kang bakal digunakake. Saben kegiatan mau bakal kaandharake ing ngisor iki :

a. Nyusun Panitia

Nyusun panitia Sedhekah pethik laut dianakake sewulan sadurunge tradisi dipengeti. Bebrayan agung lan prngurus desa nyusun kepanitiaan kanggo lancare tradisi kesebut. Kang teka ing rapat kasebut yaiku pengurus desa Paseban lan bebrayan agung desa Paseban. Sespuh ing desa Paseban yaiku Pak Agus mingka wong kang dogani nalika ngarungna sesajen. Yen wes mari anggone nuyusun panitia, panitia mau uga bisa tanggung jawab ngenani tugas lan kewajibane dewe-dewe. Saka anane susuan kepanitiaan iki duweni tujuan yaiku supaya tadhisi iki mlaku kanthi apik lan wigati.

b. Nyiapake Sesajen

Nyiapake sesajen diwiwiti esuk sadurunge acara larung sajen dileksanaake. Kang yiapake sesajen ing upacara tadhisi sedhekah pethik laut yaiku sesepuh desa Mbah Sarinah kang direwangi dening panitia lan bebrayan agung. Sesajen iki mau ing antarane yaiku endhas wedhus, degan, kluntung waluh, sega golong, sega punar, sega byar, pitik abang, pitik tulak, pitik ireng, kembang setaman, ampyang arang kambang, ampyang cengkaruk, ampyang pala pendhem, dawet, rujak legi, serbat, kupat lepet, iwak saka segara, jenang sengkala, kembar mayang, tebu ireng. Sesajen kabeh iku mau ora bisa kurang salah sawiji wae, yen ana seng kurang, bakal ada bebaya ing segara. Wedhus dibeleh jam 4 esuk, endhase kanggo sesajen lan daginge kanggo masak

lawuhe kang bakal dipangan bebarengan dening bebrayan agung desa Paseban.

Ngatur lan Nyiapake Panggonan

Ngatur lan nyiapake panggonan yaiku tugase keamanan supaya upacara tadhisi sedhekah pethik laut bisa lumaku kanthi lancar ora ana alangan. upacara tadhisi sedhekah pethik laut diwiwiti kanthi panitia kang ngatur papan kang bakal digawe kanggo ngleksanaake upacara tadhisi sedhekah pethik laut. Akeh bebrayan agung kang nglumpuk lan anyeng kuyung, guyup rukun pada biantu lancare upacara tadhisi sedhekah pethik laut kang dipengeti setaun sepisan yaiku ing sasi sura.

1) Tahap Inti

Ing tahap iki nalika nglaksanakake upacara tadhisi sedhekah pethik laut kaperang dadi pitu ing antarane yaiku pengajian, seleh sari, drumband, ngarak sajen, dedunga ing sumur windhu, dedungan ing pinggir segara, larung sesajen. Saben tahap kang wis disebutake iki mau bakal diandhrake inig ngisor iki.

Pengajian

Makna saka adicara pengajian yaiku ing ngendi bebrayan agung desa Paseban nglumpuk ing omahe salah sijine pandhudhuk desa Paseban kanggo ngwiwiti adicara-adicara sabanjure. Ing pengajian kasebut nduweni tujuan kanggo ngucapake rasa syukur marang Gusti kang wis paring keslametan marang pendhudhuk desa Paseban anggone makarya ing segara. Adicara kasebut dipimpin dening kyai ing desa kasebut yaiku Bapak Agus, sajrone pengajian kasebut kang diwaca yaiku maca ayat-ayat suci Al-Qur'an Yasinan lan tahlilan. Dedunga bareng-bareng ing pengajian kasebut duweni kekeperan supaya ora ana alangan, memala, utawa bebaya anggene ngleksanakake tradhisi sedhekah pethik laut.

Pengajian ing kene duweni maksud slametan kanggo masyarakat desa Paseban Kabupaten Jember. Pengajian kasebut ditekani dening bebrayan agung ing wdesa Paseban Kabupaten Jember mligine wong lanang. Pengajia kasebut ditekani dening wong tuwa nganti wng enom lan lumrahe nganggo busana muslim. Nalika pengajian kabeh bebrayan agung ing desa Paseban Kabupaten Jember nglumpuk dadi siji, mula ing pengajian kasebut ora mbedkake status sosial masyarakat (wong duwur lan wong cilik).

Bebrayan agung ing desa Paseban Kabupaten Jember isih nguri-uri anane pengajian sajrone upacara tradhisi sedhekah pethik laut amarga miturut kapiatayane bebrayan agung minangka masyarakat budaya Jawa kang akeh-akehe ngenut agama islam anane gegayutan upacara tradhisi sedhekah pethik laut karo pengajian yaiku bebrayan agung desa Paseban akeh kang ngenut agama islam ing desa Paseban, minangka tradhisi nglarugake sesajen nuduhake kapitayan kang anba ing bebrayan agung desa Paseban. Piranti-piranti kang digunakake nalika pengajia dlaksakake ing antarane yaiku :

(1) Mikrofon

Mikrofon iki minangka kanggo ngedekake suara supaya kabeh kang melu pengajian bisa ngungkakake apa kang diandharake dening kyai

(2) Klasa

Ing pengajian klasa minangka kanggo lungguh bebrayan agung kang teka ing pengajian kasebut supaya ora ngadeg utawa lungguh ing panggonan rusuh lan ora najis.

(3) Ambeng

Ambeng kang dienggo sajrone opengajian yaiku ana sega gurih, iwak pitik, lan gedhang. Ambeng kasebut mujudake rasa syukur marang Gusti amarga wis weneh rejeki marang bebrayan agung desa Paseban Kabupaten Jember.

(4) Buku Tahlil

Buku tahlil ing kene yaiku piranti kanggo nuntun lan maca surat-surat kang diwaca sajrone tahlil sadurunge dedungo dileksanaake.

c. Seleh Sari

Seleh sari ing kene yaiku bebrayan agung desa Paseban padha nyeleh dhuwit ing prau cilik kang digawe kanggo nyeleh sajen. Makna kang kinandhut saka adicara kasebut yaiku ngucapake rasa syukur marang Gusti kang wis paring rejeki, uga paring seseMbahan marang kang njaga segara paseban kanthi weneh sajen kang maneka warna wujud. Seleh sari lumrahe dileksanakake sadurunge maneka warna sesembahan diseleh ing prau cilik kang digawe dining para nelayan kang ana ing desa Paseban kanthi gotong royong. Adicara kasebut kanggo nuduhake anane rasa syukur bebrayan agung desa Paseban marang Gusti kang wis wenehrjeki saka segara. Adicara seleh sari iki dadi sawijine acara kang wajib lan ora bisa ditengenake. Mula kabeh adicara kang ana ing sajrone tradhisi pethik laut ora tau diowaha dening bebrayan agung desa Paseban.

d. Drum Band

Drum band kang dileksanakake ing tradhisi pethik laut kasebut nduweni makna supaya bebrayan agung bisa kumpul lan bisa oleh lelipur saka tontonan arupa drum band. Ing adicara kasebut bocah-bocah cilik desa Paseban kang anyengkuyung adicara kasebut. Anane adicara drum band ing tradhisi sedhekah pethik laut kasebut ndadekake bebrayan agung bisa guyub rukun padha budhal ndelok hiburan kang pancen tujuane supaya bisa luwih ngramekake tradhisi sedhekah pethik laut kang ana ing desa Paseban.

Adicara kasebut dileksanakake wayah sore.

e. Arak-arakan Sajen

Arak-arakan sajen maknane yaiku nuduhake gedhine rasa gotong royong kang diduweni dening bebrayan agung Paseban. Adicara arak-arakan dileksanakake sawise drum band, nalika drum band wis rampung para warga kanthi cekat-ceket njupuki seseMbahan kang arep digawa menyang segara. Saka kono bisa dideleng kepriye gedhine rasa gotong royong bebrayan agung desa Paseban nalika ngleksakake tradhisi sedhekah ing sasi Sura kasebut.

Ana jinis-jinise sesajen kang diarak kanggo panguasa segara kidul kayata : endhas wedhus, degan, kluntung waluh, sega golong, sega punar, sega byar, pitik abang, pitik tulak, pitik ireng, kembang setaman, ampyang arang kambang, ampyang cengkaruk, ampyang pala pendhem, dawet, rujak legi, serbat, kupat lepet, iwak saka segara, jenang sengkala, kembar mayang, tebu ireng. Piranti

kang digunakake kanggo ngarak sesajen sajrone upacara tradhisi sedhekah pethik laut yaiku :

(1). Sesajen

Sesajen yaiku syarat kang paling utama sajrone upacara tradhisi sedhekah pethik laut ing desa Paseban Kabupaten Jember. Jinis-jinise sesajen kang diarak ing antarane yaiku : endhas wedhus, degan, kluntung waluh, sega golong, sega punar, sega byar, pitik abang, pitik tulak, pitik ireng, kembang setaman, ampyang arang kambang, ampyang cengkaruk, ampyang pala pendhem, dawet, rujak legi, serbat, kupat lepet, iwak saka segara, jenang sengkala, kembar mayang, tebu ireng.

(2). Prau Sesajen

Sajrone upacara sedhekah pethik laut saliyanne sesajen uga mbutuhake prau cilik kanggo nyeleh sesajen kang arep dilarung. Prau kasebut mung prau ringkes kang digawe saka kayu jati wujud kang cilik, ora gedhe kaya kapal kang lumrahe digawe para nelayan makarya golek iwak ing segara.

f. Dedonga ing Sumur Windu

Dedonga ing sumur windu kang manggon ana ing dalanan sadurunge mlebu segara pancen syarat kang kudu dileksanakake, amarga sumur kasebut sawijine sumur tuwa kang ana ing desa kasebut. Miturut kapitayane bebrayan agung, sumur tuwek kang dibangun dening Mbah Sahid kuwi kang mbau reksa. Mula bebrayan agung kono uga ngormati sumur kang wis dibangun dening sesepuh jaman biyen.

Miturut katrangane Mbah Sholadi minangka juru kunci sumur Windu ngandharake kaya ing ngisor iki:

“sumur Windu iki dipun bangun kaliyan Mbah Sahid, sumur niki sumur ingkang paling tuwek teng mriki. Saben wolung taun sepindah teng sumur mriki wonten slametan, mula sumur niki dipun wastani sumur windu. Dedonga lan weneh sesembahan panci dados pakulinanipun tiyang mriki. Nanging dunganipun boten saged dipun waos sembarangan. Amargi sakral lan dunganipun dipun tujukaken kagem sespuh ingkang njagi sumur Windu niki. Nalika tradhisi sedhekah pethik laut dipun leksanakaken dedonga dateng sumur Windu niki boten nate keliwat.”

Katrangane saka Mbah Sholadi ing dhuwur bisa dideleng yen adicara dedonga ing sumur Windu sajrone tradhisi sedhekah pethik laut kang ana ing kabupaten Jember pancen kudu dileksanakake, amarga kuwi wis dadi pakulinan kang ora bisa ditengenake.

g. Dedonga ing Pinggir Segara (Pesisir)

Dedonga ing pinggir segara sadurunge kabeh sajen kang maneka warna jinise dilarung kudu dileksanakake sajrone upacara tradhisi sedekah pethik laut kang ana ing desa Paseban Kabupaten Jember. Dedonga ing kono nduweni kekarapan kanggo nuduhake marang kang njaga segara Paseban yen bebrayan agung desa Paseban arep weneh seseMbahan. Sajrone dedonga ing pinggir segara ana prosesi ngobong menyan, ing ngisor iki Mbah Soetikno bakal ngandharake apa gunane dedonga ing pinggir segara lan kenapa kudu ngobong menyan.

“gunane ndonga ning pinggir segara kuwi kanggo nyeluk kang njaga segara, nuduhne yen bebrayan

agung desa Paseban weneh seseMbahan marang kang njaga segara Paseban. Dunga kang diwaca kuwi ora bisa diwaca sembarangan, merga kuwi sakral ora bisa digawe dolanan. Dunga kasebut mung isa diwaca nalika *prosesi* pethik laut dileksanakake. Yen ngobong menyan kuwi sakjane mung kanggo genep-genapan, ora ana maknane kang jeru. Ngobong menyan kuwi wis dadi pakulinane sesepuh awit biyen pertama kali pethik laut dileksanakake. Bebrayan agung ing desa Paseban *termasuk* aku ora tau ngowahi pakulinan kang wis dianakake dening pinisepuh desa iki. Merga yen ana kang diowahi mesthi ana memala, pangertan sing kaya mengkono wis dadi kapitayan ing desa Paseban iki. Mula bebrayan agung ing kene ngati-ati banget anggone ngleksanakake tradhisi sedhekah pethik laut kang ana ing desa iki.”

Katrangane Mbah Soetikno lan saka gambar ing dhuwur bisa disimpulake yen dedonga kang dileksanakake ing pinggir segara Paseban menthi dileksanakake. Miturut bebrayan agung desa Paseban dhewe yen ana acara kang keru mesthi bakal ana memala. Mula bebrayan agung njunjung dhuwur apa kang dadi pakulinan sesepuh-sesepuh ing jama biyen kang luwih dhisik nglakoni tradhisi sedhekah pethik laut kang ana ing desa Paseban Kabupaten Jember.

h. Larung Sajen

Adicara larung sesaji dileksanakake ing wayah sore nalika surya mingslep ing sisih kulon. Adicara kasebut dadi acara inti ing sajroné tradhisi sedhekah pethik laut kang ana ing desa Paseban Kabupaten Jember. Larung sesaji dileksanakake sabubare adicara dedunga ing pinggir segara Paseban. Lumrahe adicara kasebut dileksanakake dening wong 5. Wong kang nglarung dudu wong sembarangan, kudu kendel amarga kudu wani nglawan ombak gedhi kang ana ing segara.

Nalika larung sesaji ombake pancen gedhi, mula kudu wong kendel kang nggawa sajen ing tengah segara. Ora sembarang uwong kang bisa ndadekake acara kang paling penting sajroné tradhisi sedhekah pethik laut ing desa Paseban kuwi dadi sampurna.

2. Wujud lan Makna Ubarampe kang Digunakake Sajroné Upacara Tradhisi Sedhekah Pethik Laut ing Desa Paseban Kabupaten Jember.

Ing sajroné upacara tradhisi sedhekah pethik laut kuwi mesthi ana ubarampe kang disiapake kanggo njangkepi saben-saben acara kang dileksanakake. Lumrahe lan samesthine kabeh ubarampe kang dicepakake nduweni makna. Mula makna lan wujud ubarampe kang digawe sajroné upacara tradhisi sedhekah pethik laut kaandharake ing ngisor iki.

a. Endhas Wedhus

Endhas wedhus kang digawe sajroné upacara tradhisi sedhekah pethik laut lumrahe kudu wedhus lanang. Nanging kang dadi sajen ora wedhus siji utuh nanging mung endhas, kulit lan shikile wae. Endhas, kulit lan sikile dibuntel karo kain mori. Ora mung endhas, kulit lan sikil sajroné kain mori uga diisi piring, lan lepek anyar, kembang telon, rokok, endog pitik Jawa, klapa dibakar,

lan dhuwit. Kabeh kang wis disebutake mau dibuntel karo kain mori. Miturut katrangane Pak Kasmari wedhus lan sajen mau nduweni makna kanggo jangkepan wae, luwih cethane katrangan saka Pak Kasmari kaandharake ing ngisor iki.

“wedhus ingkang dipun damel kagem acara pethik laut niku kedah jaler, niku sampun dados tradhisi saking sesepuh rumiyen. Ngantos saniki wedhus ingkang dipun damel nggis mesthi jaler. Maknane jane nggih namung kangge jangkepe ubarampe, nanging ugi saget dipun maknani ngucapaken rasa syukur para bebrayan agung ing desa Paseban.”

Wedhus lanang kang mung dijupuk endhas, kulit lan sikile wae. Kaya kang wis diterangake Pak Kasmari ing dhuwur mau, wedhus lanang kang digawe ing upacara tradhisi sedhekah pethik laut kudu lanang. Makna saka wedhus digawe ing acara kasebut kanggo jangkepan lan ngaterake rasa syukur marang Pengeran.

b. Kupat Lepet

Kupat lan lepet uga kudu ana ing sajroné sajen kang go dilarung ing segara, kupat lumrahe digawe saka beras kang dibuntel karo janur. Yen lepet biasane digawe saka beras ketan uga dibungkus karo janur. Ing ngisor iki katrangan saka Pak Kasmari ngenani kupat lan lepet.

“kupas lepet, kupat nggadahi makna tepat menawi lepet menika cepet. Maksute kupat lepet ing salebetipun acara sedekah pethik laut supados acara menika saget tepat lan cepet nalika dipun tindakaken. Tepat wekdalipun lan cepet mboten wonten alangan nalika upacaranipun dipun leksanakaken”

Anane kupat lepet kang dadi sawijine ubarampe sajroné upacara tradhisi sedhekah pethik laut ing desa Paseban. Kupat lepet minangka srawunge manungsa marang Gusti, lan manungsa marang manungsa liyane. Anggone nggawe kupat lan lepet kuwi ora gampang, ora angger mung didang wae nanging butuh waktu kang ora sedhela. Anggone nggawe kupat lan lepet kuwi dibuntel nganggo janur. Wujude kupat lepet kang asale saka beras lan saka ketan nalika wis digodhog wujude ora beras lan ketan maneh nanging bisa kelet ora kepyar maneh. Bedha karo beras kang didang, nalika sawise didang ya pancet kepyar dhewe-dhewe.

Katrangan ing dhuwur bisa nuduhake makna kang ana ing sajroné kupat lepet yaiku bebrayan agung ing desa Paseban kudu bisa padha guyub rukun supaya acara sedhekah pethik laut kang ana ing desa kasebut bisa dileksanakake kathi tepat lan cepet. Manut tuturane Pak Kasmari ing dhuwur mau kupat lepet ora oleh keru, merga kabeh ubarampe kang ana ing upacara tradhisi sedhekah pethik laut nduweni makna. Mula ora oleh nganti ana sing keru.

c. Kluntung Waluh

Kluntung waluh yaiku waluh kang dibolongi tengahe banjur diisi karo juruh (santen kang diwenehi gula). Miturut katrangane Mbah Samudji kluntung waluh nduweni makna anane warna-wernine isi ing donya iki, katrangan saka Mbah Samudji ing ngisor iki bakal luwih cetha.

“kluntung sejatosipun kewan, kewan darat yen nalika kesenggol mesthi mlungker utawa ngluntung.

Sesambungane karo waluh sejatine kerana bentuke waluh kuwi meh padha karo kewan kluntung. Mula dijenengi kluntung waluh.”

Saka katrangane Mbah Samudji ing dhuwur bisa dideleng fungsine kluntung waluh ing sajrone ubarampene larung sajen pancen penting. Merga bisa disimpulake saka katrangane Mbah Samudji kluntung waluh dadi sawijine conto kewan darat kang ana ing donya iki. Ing sajrone kluntung walus ana santen utawa kanil, santen ing kono karepe nuduhake sarine urip. Karepe supaya kita bisa iling marang ang gawe urip. Mula kluntung waluh kudu ana merga anane kluntung waluh uga nuduhake yen ing donya iki nduweni maneka warna rupa jinis kewan.

d. Degan

Degan yaiku klapa kang isih enom, serbat digunakake sajrone upacara tradhisi sedhekah pethik laut amarga makanane kang apik. Miturut Pak Kasmari serbat kuwi buwah saka wit klapa. Wit klapa kuwi sing nduweni makna kang dhuwur, maknane yaiku wit klapa kuwi ngadek jejeg lan lurus. Maknane jejeg lan lurus ing kene anggane nduwe tujuan kuwi bisa ora *ragu* anggane ngleksanakake tujuan.

Katrangan ing dhuwur mau wis ngandharake apa sejatine serbat kuwi.katrangan ing dhuwur uga bisa negesake yen serbat kudu ana ing ubarampene sajen kanggo larung sajen amarga nduweni makna kang apik.

e. Dawet

Sajrone ubarampe sajen kang dilarung kanggo acara tradhisi sedhekah pethik laut ing desa Paseban Kabupaten Jember ora tau nengenake siji-sijine ubarampe kang lumrahe digawe. Sawiji ubarampe kang digawe yaiku dawet.Dawet digawe sajrone upacara tradhisi sedhekah pethik laut amarga nduweni gegayutan karo makna urip bebrayan kang ana ing donya iki. Ing ngisor iki katrangan saka Pak Kasmari ngenani dawet

“dawet kuwi nduweni gegambaran anggane urip bebrayan kang ana ing donya iki, dawet kuwi rak nggumbul-nggumbul kuwi sawijine gegambaran bebrayan agung desa Paseban anggane ngleksanakake tradhisi sedhekah pethik laut. Bisa guyub rukun lan gotong royong njangkepi anggane supaya upacara tradhisi sedhekah pethik laut bisa sampurna.

Katrangan ing dhuwur nuduhake yen dawet nduweni makna kang apik. Nduweni gegambaran anane urip kang guyub rukun ing desa Paseban kabupaten Jember. Mula dawet mesthi digawe sajrone upacara tradhisi sedhekah pethik laut kang ana ing desa Paseban kabupaten Jember.

f. Rujak Legi

Rujak legi ya klebu sajrone ubarampe kang ana ing upacara tradhisi sedhekah pethik laut. Rujak legi miturut katrangan saka Pak Kasmari nduweni makana ajak-ajak, katrangan kang luwih cetha saka wawancara karo Pak Kasmari kajlentrehake ing ngisor iki:

“rujak kuwi karepe ajak-ajak, ajak-ajak marang kabeh supaya anggane tumindak kuwi tumindak kang apik. Ajak-ajak anggane nglangkah kuwi mara ning panggonan kang bener, ajak-ajak supaya bisa rukun marang kabeh. Mula rujak legi mesthi lan wajib ana ing pethik laut, ya kuwi mau karepe supaya kabeh

bisa omong sing apik, tumindak api, bisa rukun lan sapiturute,”

Katrangan saka Pak Kasmari ing dhuwur bisa diarani yen rujak legi kuwi dadi syarat sampurnane acara tradhisi sedhekah pethik laut kang ana ing desa Paseban Kabupaten Jember. Makna kang apik saka anane rujak legi sajrone acara pethik laut kang apik yaiku ajak-ajak supaya bisa tumindak apik, matur kang apik, lan supaya bisa rukun ndadekake rujak legi ora bisa lan ora oleh kerik kanggo acara kasebut. Rujak legi uga ngandhut makna liya yaiku pangarep-arep. Pangarep-arep supaya bisa padha tumindhak kang apik anggane urip bebrayan. Rujak legi lumrahe ana pitung jinis buah. Mula saka kuwi saka katrangane Pak Kasmari rujak legi ora oleh nganti kerik.

g. Sega Golong

Sega golong, uga kudu ana ing sajen kang dilarung ing segara Paseban. Sega golong yaiku sego kang dikepeli, dibentuk dadi bunder-buder. Makna kang kinandhut saka sega golong yaiku nggambarake anane andhog kang ana ing darat. Endhog uga dadi mata pencaharian ing darat, mula anane saka sega golong nggambarake endhog. Sing dikepeli sega merga khasil saka endhog kuwi bisa dadi pangan. Jumlah sega kang dikepeli ana 7. Miturut katrangane Pak Kasmari ana 7 amarga nggambarake jumlah dina kang ana ing donya iki. Ing antarane yaiku Minggu, Senin, Selasa Rebu, Kemis, Jum'at, Sabtu.

Sega golong nggambarake tekade manungsa kang *bulat*, tekad kang manunggal utawa golong giling.. tekad kang manunggal kasebut dikarepake bisa tuwuh nalika tradhisi sedhekah pethik laut dianakake. Wis dijlentrehake ing dhuwur mau 7 merga nggambarake dina lan bunder-bunder nggambarake endhog kang uga bisa ndadekake pakaryane bebrayan agung kang ana ing desa Paseban.

h. Sega Punar

Sega punar kuwi padha karo sega kuning, sega punar lumrahe ing ndhuwure diwenehi endhog dadar, anane sega punar ana ing sajrone acara tradhisi sedhekah pethik laut wis wiwit biyen nalika pertama kali pinisepuh biyen ngleksanakake acara kasebut. Makna saka anane sega punar dijlentrehake dening Pak Kasmari ing ngisor iki.

“sega punar kuwi nduweni gegambaran sipate manungsa ing donya iki, kuning kuwi nuduhake sawijine sipat manungsa. Sega punar kuwi ing ndhuwure diwehi ndhog dadar, maknane ing kono yaiku kanggo payung anggane bebrayan agung kang ana ing desa Paseban kene makarya diparingi slamet ora ana alangan apa-apa.”

Katrangan saka Pak Kasmari ing dhuwur bisa dideleng apike makna kang ana ing sajrone sega punar. Maknane kang apik yaiku nuduhake sipate manungsa ing donya iki, lan nyuwun supaya para bebrayan agung kang ana ing desa Paseban diparingi slamet anggane makarya. Kabeh sajen mesthi nduweni makna kang apik, kaya dhene sega punar, mula bebrayan agung desa Paseban mesthi njsngkepi apa kang lumrahe digawe sajrone tradhisi sedhekah pethik laut.

i. Sega Byar

Sega byar yaiku sega kang nalika adang diwenehi santen supaya gurih. Sajrone sego byar diwenehi endhog kang jumlahe ana 7. Ing ngisor iki katrangan saka Pak Kasmari ngenane makna kang kinandhut sajrone sego byar.

“sega byar kuwi padha karo sega gurih, sega byar lumrahe ditata mundhug lan sajrone sega kang ditata mundhug kuwi diwenehi endhog kang jumlahe ana 7. Kaya sega golong, maknane endhog 7 kuwi nuduhake anane dina, yen sega byar dhewe maknane kanggo sampurnane isine sajen. Ana sega golong, sega punar lan sega byar. Sajen arupa sega-sega kang dicepakake wis dadi adat, mula ora nate ana kang keru.”

Miturut kapitayane wong Jawa angka 7 kuwi nduweni makna kang apik. Saben-saben acara penting kang ana ing adat Jawa asring nggunakake angka 7. Angka 7 dhewe nduweni makna pitulungan, saengga apa wae kang disambungake karo angka 7 nduweni makna yen kita nyuwun pitulungan. Saka kono pigunane angka 7 dadi sawijine pakulinan kang digunakake dening bebrayan agung mligine wong Jawa.

Katrangan saka Pak Kasmari ing dhuwur mujudake yen bebrayan agung desa Paseban pancen njaga apa kang dadi pakulinan sesepuh jaman biyen kang luwih dhisik ngleksanakake tradhisi sedhekah pethik laut kang ana ing desakasebut. Siji-sijine sajen kang dilarung mesthi nduweni makna kang apik, kaya dene sega punar kang nduweni makna kanggo njangkepi sega kang digawe sajen nggambarake anane werna-werni kang ana ing donya iki.

j. Pitik Tulak

Pitik tulak yaiku pitik kang wulune warnane putih, pitik tulak mesthi dadi sawijine sajen kang dilarung ing segara. Pitik tulak kang isih urip lumrahe dideleh sajrone prau cilik kang dilarung ing tengah segara. Ing ngisor iki katrangan saka Pak kasmari ngenani pitik tulak.

“pitik tulak kuwi wajib ana ing sajrone acara larung sajen. Pitik tulak kuwi digandhenge karo pitik ireng, karepe supaya ngerti yen ing donya iki ana kang ala lan apik. Maknane pitik tulak ing kene yaiku ngilangi utawa nulak kang ala, anggene ana sengkala utawa bebaya pitik tulak iki kang dadi gegambaran bakal ngalangi, karepe supaya ora sida.”

Tuturan saka Pak Kasmari ing dhuwur nuduhake yen anane pitik tulak ing sajrone acara larung sesaji ndadekake pangerten kang apik. Ing sajrone makna kang kinandhut saka anane pitik tulak bisa ngalangi sengkala kang bakal kedaden marang bebrayan agung ing desa Paseban. Kapitayan kang kaya mengkono kang ndadekake para pinisepeuh ing desa kasebut nduweni panemu kasebut, mula pitik tulak ora tau keru ing sajrone acara larung sesaji pethik laut.

k. Pitik Abang

Pitik abang kang ana ing sajrone acara larung sajen uga ora keru, pitik abang kang didadekake sawijine sajen nduweni makna kang apik. Ing ngisor iki katrangan saka Mbah Samuji kang luwih cetha ngenani makna kang ana ing pitik abang kanggo acara larung sajen.

“pitik abang kang digawe ing acara larung sajen kuwi nduweni makna apik, sajrone acara larung sajen dibutuhake pitik abang merga anane pitik abang kuwi ndadekake lambang negara Indonesia. Abang kang nduweni makna wani, wani anggone ngadepi apa wae. Bebaya kaya apa wae wani diadepi, uga lambang saka gendera bangsa iki. Pitik abang ing kene dudu pthik kang warnane abang kabeh, nanging pthik kang digawe ingkung banjur diwenehi sega putih kang dhuwure diwenehi sega abang kang ditata plenok-plenok.”

Katrangan saka Mbah Samuji ing dhuwur nuduhake yen anane pitik abang sajrone acara larung sajen nduweni makna kang apik yaiku wani. Gegambaran saka para pejuang-pejuang ing negara iki nalika nglakoni paprangan kanggo mardikane negara iki. Katrangan saka Mbah Samuji uga nuturake yen mekne saka anane pitik abang nggambarake lambang gendera bangsa Indonesia. Mula bisa dideleng anane pitik abang sajrone acara larung sajen pancen penting.

l. Pitik Ireng

Pitik ireng kang ana ing acara larung sajen uga dadi sawijine sajen kang ora bisa dientengake, anane pitik ireng nduweni makna kang beda saka pitik-pitik liyane. Ing ngisor iki katrangan saka Mbah Samuji ngenani pitik ireng kang digawe sajrone acara larung sajen.

“pitik ireng kang digawe sajen ing acara larung sajen lumrahe nduweni wulu warna ireng, kok kudu pitik kang wulune warna ireng amarga nggambarake yen ing donyaiki ana kang apik lan ala. Yen pitik putih nduweni makna ngilangi sengkala, yen pitik ireng iki nuduhake yen ing donya iki uga ana kang ala. Ora mung wong apik wae, nanging uga ana wong ala. Mula anane pthik ireng tujuane kanggo ngelingake marang kabeh supaya bisa luwih ngati-ati anggone tumindak.”

Katrangan saka Mbah Samuji ing dhuwur nuduhake yen pitik ireng dadi sawijine sajen ing acara larung sajen nduweni makna kang apik yaiku nuduhake marang bebrayan supaya bisa luwih ngati-ati. Yen dipikir luwih jeru pitikireng masio warna wulune kang ireng nanging nduweni makna kang apik, nuduhake marang bebrayan yen ing donya iki ana kang ala, mula kudu waspadha anggone makarya lan tumindak.

m. Kembang Setaman

Kembang setaman lumrahe ana macen-macem cacahé, ora kaya kembang telon. Kang kalebu kembang setaman ing antarane yaiku mawar, melathi, kanthil, irisane godong pandan wangi lan kenanga. Ing ngisor katrangan saka Pak kasmari ngenani kembang setaman.

“kembang setaman yaiku pirang-pirang kembang kang gunane kanggo sampurnane acara pethik laut. Kembang setaman nduweni makna supaya wangine kembang setaman bisa ngemuli ratu segara kidul.”

Katrangan saka Pak Kasmari ing dhuwur cendhak nanging isine genah. Kembang setaman gunane kanggo ngemuli ratu segara kidul supaya wangi. Kembang setaman uga nduweni makna *sosialisidiri*. Karepe supaya kita tansah bisa njaga wangine kita (jiwa),

bebrayan agung sakiwa tengene kita. Anane kembang setaman bisa ndadekake sampurnane cara pethik laut.

n. Ampyang Arang Kambang

Ampyang arang kambang lumrahe digawe saka jagung kang disangar nganthi rada gosong,. Ing ngisor iki katrangan saka pak Kasmari kang luwih cetha ngenani ampyang arang kambang.

“ampyang arang kambang kuwi digawe saka jagung, digoreng ora nganggo lenga nganthi rada gosong. Ampyang arang kambang nduweni makna kekarepan, kekarepan kang dimaksud yaiku kekarepan kang pancet ngambang lan ora kagawa ombak. Gambarane urip bebrayan anggone nduwe pepinginan ora gampang ilang, kudu pancet dicekel aja gampang ngrungokne omongan-omongan kang bisa ngowahi pepinginan.”

Katrangan ing dhuwur nuduhake yen anane ampyang arang kambang nduweni makna kang apik. Bisa weneh pamawas marang bebrayan supaya bisa percaya anggone ndadekake kanyatan marang apa kang dadi pangarepane. Saka kono bisa dideleng yen ampyang arang kambang nduweni kanggonan kang penting sajrone sajen kanggo acara larung sajen.

o. Ampyang Cengkaruk

Panerus saka ananae ampyang arang kambang, ampyang cengkaruk nduweni makna kang luwih bisa negesake siji-sijine sajen sajrone acara larung sajen. Katrangan luwih cetha dijlentrehake dening pak Kasmari ing ngisor iki.

“ampyang cengkaruk kuwi digawe saka karak, digoreng kanthi garing. Makna kang ana sajrone ampyang cengkaruk yaiku terusan saka anane ampyang arang kambang. Yen ampyang arang kambang maknane nduweni kekarepan, dene ampyang cengkaruk maknane sukur, kenceng atine mesthi keturunan. Maksute ing kono yaiku anggonje duweni kekarepan kudu bisa kenceng atine supaya apa kang dadi pepinginan bisa kawujud.”

Tuturan saka pak Kasmari ing dhuwur bisa dadi conto kanggo sapa wae, kabeh bebrayan kang ana ing donya iki. Kita minangka manungsa mesthi duweni pepinginan, anggene nggayuk pepinginan kudu kenceng atine supaya apang kang dadi pepinginan bisa kaleksanan. Mula saka kono saliyane ngencengake pikir kanggo mujutake pepinginan kita kudu bisa tansah ngucapake syukur marang Gusti kang tansah paring rejeki marang kita.

p. Ampyang Pala Pendhem

Ampyang pala pendhem, sawijine sajen kang uga ana ing acara larung sajen. Ampyang pala pendhem digawe saka pala pendhem kang dikukus banjur diketoki cilik-cilak, ing dhuwure diwenehi parutane klapa enom. Ing ngisor iki katrangan saka pak Kasmari ngenani ampyang pala pendhem..

“kaya sing tak terangne mau, pala pendhem kuwi kanggo nuduhake marang kabeh yen ing donya iki jangkep. Pala pendem kalebu rejeki saka Gusti, yen ana khasil saka segara uga ana khasil saka darat salah sawijine yaiku pala pendhem kuwi.”

Katrangan saka pak Kasmari ing dhuwur nuduhake yen Gusti Pengeran anggone weneh rejeki kuwi ora mung

ing segara nanging ing darat uga ana. Katrangan ing dhuwur uga nuduhake yen ing donya iki jangkep isine mula kita kudu tansah ngaturake syukur marang Gusti.

q. Jenang Sengkala

Jenang sengkala kang ana sajrone acara larung sajen nduweni makna kang apik. Miturut katarangan saka pak Kasmari ing ngisor iki bisa dideleng makna kang kinandhut marang jenang sengkala.

“jenang sengkala nduweni kekarepan muga-muga bisa kalis ing sambikala, bisa adoh saka maneka warna bebaya. Anane jenang sengkala kanthi ora langsung nduweni kekarepan kang apik yaiku ngadohake bebaya marang kabeh bebrayan agung anggone makarya ing segara.”

katrangan saka pak Kasmari ing dhuwur pancen cendhak, nanging bisa dideleng yen anane jenang sengkala ngandhut makna kang apik yaiku ngilangi sambikala. Jenang sengkala maknanyaiku lambange cikal. Bubur kasebut uga nduweni maksud supaya manungsa tansah iling marang kawitane urip saengga kita tansah bisa khormat marang Gusti lan bisa padha-padha tansah urip rukun. Anane jenang sengkala nuduhake kekarepan para bebrayan agung ing desa Paseban nyuwun marang Gusti supaya adoh saka mala lan bebaya anggone makarya ing segara. Jenang sengkala uga ngandhut kekarepan supaya kita bisa nyetir hawa nepsu kang ala.

r. Kembar Mayang

Kembar mayang yaiku kembang sajodo kang dirias kanthi apik. Kembar mayang dipercaya kaanggo ing sajrone ritual, kaya dene pethik laut ing Desa Paseban. Kembar mayang lumrahe digawe saka kembang jambe kang lagi mekar endah lan wangi. Kembar mayang sawijine gegambaran agunge acara pethik laut. Kang digawe sajrone kembar mayang yaiku;

- (1) Debog kang nduweni makna bisa urip suwi, jejeg, lan rosa. Gegambarane debog kasebut dikarepake bisa padha kaya uripe masyarakat desa Paseban.
- (2) Kembang jambe maknane kaendahan, karepe kabeh kang ana ing donya iki bisa endah ora ana kang ala-ala.
- (3) Janur kuning kang warnane kuning memper emas nuduhake kemegahan sajrone urip.
- (4) Godong ringin kang nggambarake rosa, bisa ngayubi.
- (5) Godong girang kang nggambarake girange bebrayan agung ing desa Paseban nalika ngleksanakake upacara tradhisi sedhekah pethik laut.
- (6) Godong andong kang nggambarake drajate manungsa ing donya, nanging ing ngarepe Gusti kabeh padha.

Nalika nggawe kembar mayang uga ora angger nggawe, ing ngisor iki tatarane nggawe kembar mayang.

- (1) Kudu milih bahan kang apik
- (2) Nalika nggawe ora bisa disambi merga nggawe kembar mayang kudu bisa mari sekala kuwi.
- (3) Nggawene kudu ing papan kang resik, ora oleh najis.
- (4) Nalika arep nggawe kudu ndonga, sawalike nalika rampung ya kududipungkasi do'a syukur.

Anane kembar mayang dadi simbol marang anane acara kasebut. Miturut katrangan kang luwih cetha dijlentrehake dening pak Kasmari ing ngisor iki.

“kembar mayang kang diarak nalika sajen digawa menyang pesisir kuwi duweni makna. Maknane yaiku sesembahan utawa sajen kang arep di larung kuwi rak kanggo ngucapake rasa syukur marang Gusti lan ratu segara kidul. Kembar mayang kuwi kanggo sawijine gegambaran nalika manten ditemokake, manten kang dikarepake bebrayan agung desa Paseban yaiku ratu segara kidul. Panemu kang kaya iku mau wis dileksanakake awit biye mula kembar mayang kudu ana kanggo njangkepi acara kasebut.”

Tuturan saka pakKasmari ing dhuwur genah yen makanane kembar mayang ditujokake marang ratu segara kidul, kanggo ngormati ratu segara kidu Katrangan ing dhuwur gegambarane mantenan, mantene yaiku ratu selatan. Anane kambar mayang ndadekake sampurnane acara larung sajen kasebut.

s. Iwak Saka Segara

Iwak saka segara kang dideleh ing toples yaiku pirang-pirang iwak kang sabendinane dipanen dening para nelayan. Makna saka anane iwak segara diandharake kanthi gamblang dening pak Kasmari ing ngisor iki.

“iwak saka segara uga kalebu sajen kang dilarung ing segara, saka anane iwak saka segara dadi bukti anane acara pethik laut kang ana ing desa paseban. Karepe ing kono para bebrayan agung ing kono kang rata-rata dadi nelayan methik laut. Apa kang wis ditandur dening Gusti dipethik dening bebrayan agung. Iwak iki ora oleh keru merga ya iki sing paling penting.”

Katrangan ing dhuwur nuduhake marang kita yen iwak dadi sawijine bukti saka anane acara pethik laut. Iwak dadi gegambaran apa kang dipanen dening bebrayan agung desa Paseban. Anane iwak sajrone upacara tradhisi sedhekah pethik laut dadi simbol yen bebrayan agung ing desa paseban nandur bibit iwak ing segara supaya bisa dipanen sabendinane. Anane iwak ing sajrone acara pethik laut nuduhake yen bebrayan agung ing desa paseban njaga isine segara Paseban.

Njaga apik sesambungane manungsa karo kang mbau reksa ing segara paseban lan isine segara minangka sawijine wujud rasa syukur kang dilakoni bebrayan agung kang ana ing desa Paseban. Mula nalika sasi Sura bebrayan agung ing desa Paseban methik apa kang wis ditandur ing segara. Saka kono tuwuh upacara tradhisi sedhekah pethik laut kang dadi tradhisi budayane bebrayan agung ing desa Paseban Kabupaten Jember.

t. Tebu Ireng

Tebu nduweni makna antebe kalbu. Tebu ireng yaiku tebu kang warna kulite ireng, kaya lumrahe tebu liyane tebu ireng duweni rasa legi lan banyune akeh. Tebu kang kudu ana ing sajrone upacara tradhisi sedhekah pethik laut iki nduweni makna pusaka, pusaka kang dikarepake bisa ngalangi kang ala, bisa ndadekake uripe bebrayan agung ing desa Paseban bisa mulya adoh saka kemlaratan. Katrangan luwih cethan diandharake pak Kasmari ing ngisor.

“tebu ireng iku gambarane donya, lengkape isine alam. Tebu ireng sejatine ora duwe makna kang jeru,

tebu ireng gegambaran isine donye ana kang legi lan pait. Ing tebu ireng iki nggambarake masia rupane kang ireng nangis rasane legi lan banyune akeh. Tebu ireng iki uga nggambarake yen apa-apa wae kang ala rupane kuwi ora mesthi ala jerone. Kaya tebu ireng contone, mulane aja ndeleng saka rupane wae.”

Katrangan ing dhuwur bisa dadi cekelane urip kanggo kita, makna saka tebu ireng kang apik bisa dadi pamawas marang kita kabeh supaya ora ndeleng uwang saka rupa wae. Durung mesthi wong elek atine elek, lan wong sing saka njaba katon aping nanging pranyata sipate ala. Andharan saka pak Kasmari ing dhuwur bisa ndadekake kita kabeh supaya bisa luwih ngati-ati anggone nglakoni urip bebrayan ing donya iki.

u. Jajan Pasar

Jajan pasar minangka sawijine sesembahan kang dilarung ing segara. Jajan pasar kuwi lumrahe jajan basah. Jajan kang maneka warna rupane kasebut ditata ing sawijine wadah. Jajan pasar kasebut ngandhut makna guyub rukun sajrone urip bebrayan.

Jajan pasar kang ditata ing sawijine wadah ing antarane yaiku; lapis, lumpur, bikang, lemper, mendhut, dadar gulung, nagasari, lan sapiturute. Jajan pasar minangka lambang karukunan masyarakat desa Paseban. Anane jajan pasar kang maneka warna, diseleh ing sawijine wadah nggambarake bebrayan agung ing desa Paseban duweni sipat kang beda-beda nanging bisa guyub rukun anggone ngleksanakake upacara radhisi sedhekah pethik laut.

Anane jajan pasar dadi swijine ubarampene upacara kasebut minangka lambang kesatuan, lambang kaikete bebrayan agung kang ana ing desa Paseban. Saka gambarane jajan pasar bisa nuduhake yen bebrayan agung kang ana ing desa paseban kanthi ikhlas anggone mujudake sampurnane upacara tradhisi sedhekah pethik laut kang dileksanakake saben sasi Sura setaun sepisan kasebut.

v. Gedang Raja

Gedang raja minangka gedang kang nduweni makna *keberhasilan* lan *kesuksesan*. Gedang raja nggambarake tujuan urip lan *cita-cita* kang migunani kanggo masyarakat kang ana ing desa Paseban. Anane gedang raja uga dadi gegambarane kepriye anggone bebrayan agung ing desa Paseban nggayuh kekeparepan apik kanthi bisa kawujud.

Sandhuwure gedang raja diwenahi jenang, kembang telon, lan sapiturute. Kembang telon ing kono nggambarake wujud donya. Miturut wong Jawa kuna donya iki kaperang dadi telu, ing antarane yaiku ndhuwur, tengah, lan ngisor.

Ana udhut ing sandhuwure gedang raja, udhut kuwi luwih digampangake wae dening bebrayan agung ing desa Paseban. Sejatine kang diseleh ing sandhuwure gedang raja kasebut yaiku kinangan kang arupa godong suruh, njet, jambe, lan mbako. Kinangan kasebut duweni makna gambarane wong nalika nginang. Nalika nginang wong mesthi rumangsa seneng amarga rasane kang legi. Kahanan kasebut uga kawujud ing anane upacara tradhisi sedhekah pethik laut. Bebrayan agung ing desa Paseban

padha seneng nalika upacara tradhisi sedhekah pethik laut dileksanakake.

Anane endog sandhuwure grdang raja. Endog ing kono nggambarake asale manungsa. Gambarane manungsa ing kono karepe yaiku anane pambada, kaya endog kang njerone ora padha warnan endog kang beda kuning lan putih. Kaya dene sajrone donya iki, ana lanang lan wadon, wengi lan awan, lan sapiturute. Saka kono bisa didhudhut yen gedang raja lan apa kang ana ing ndhuwure gedang raja kuwi mau dadi sawijine makna apik. Mula sesembahan kasebut dadi sawijine ubarampe ing upacara kasebut.

3. Nilai-nilai Luhur Kang Kinandhut Sajrone Upacara Tradhisi Sedhekah Pethik Laut Desa Paseban Kabupaten Jember Tumrap Bebrayan Agung kang Anyengkuyung.

Upacara tradhisi sedekhak pethik laut kang ana ing Kabupate Jember awit jaman sesepuh biyen pancen wis dianakake, amarga miturut sesepuh-sesepuh lan bebrayan agung kang ana ing kana tradhisi kasebut wis dadi pakulinan kang ora bisa ditengenake. Bebrayan agung kang ana ing kana percaya yen tradhisi kasebut ora dileksanakake mesthi bakal ana bebaya, kayata ana sing klelep lan ilang ing segara, uga ana kang wektu njaring kagawa ombak nganti dadi ilang lan matine. Mula bebrayan agung desa Paseban ora tau ninggal tradhisi kang wis ana awit jaman pinisepeuh biyen. Babagan kang kaya mengkono uga diandharake dening mbok Satun ing ngisor iki:

“ya pancen tradhisi pethik laut wis ana wiwit biyen, tradhisi pethik laut kuwi wis dadi kapercayane bebrayan agung desa kene. Kabeh kuwi ya ora luput supaya bebrayan agung desa Paseban iki diparingi slamet, seger waras, lan ora ana alangan apa-apa anggane mergawe golek iwak ing segara.” (mbok Satun 8 April 2014)

Saka katrangan wawancara dening mbok satun kang ana ing dhuwur bisa dimangerteni yen upacara tradhisi sedhekah pethik laut mesthi dileksanakake saben sasi Sura. Upacara kasebut wis dadi kapitayane bebrayan agung desa Paseban kang ora bisa diowahi. Merga miturut kapitayane para bebrayan agung ing desa Paseban upacara kasebut uga nyuwun keslametan anggane makarya ing segara. Anane upacara kasebut bisa diarani nuwuhake nilai-nilai kang apik. Mula Ing ngisor iki diandharake ngenani nilai-nilai luhur kang ana sajrone tradhisi sedhekah pethik laut kang ana ing desa Paseban kabupaten Jember.

Saka upacara tradhisi sedhekah pethik laut kang ngandhut nilai-nilai luhur kasebut kita bisa ndeleng yen ananae upacara kasebut bisa nuwuhake piwulangan kang apik. Nilai-nilai luhur kasebut yaiku:

- (a) Nilai religius
- (b) Nilai filosofis
- (c) Nilai etis
- (d) Nilai estetis

Ing dhuwur bisa dideleng ana 4 nilai-nilai kang kinandhut sajrone upacara tradhisi sedhekah pethik laut. Nilai-nilai kasebut duweni makna kang bedha-bedha.

Makna-makna kang kinandhut sajrone saben-saben nilai kang ana ing dhuwur diandharake luwih cetha ing ngisor iki.

a. Nilai Religius

Miturut Suryono (2011:41) nilai religius yaiku nilai keslametan lan nilai kasampurnan. Ing ngendi slamet kang dikarepake yaiku slamet, sugeng, wododo. Beda karo nilai keslametan, nilai kasampurnan yaiku ngudi kasampurnan, wikan sangkan paran, sampurnaning ngaurip. Saka panemune Suryono bisa dideleng yen kaloro nilai kasebut duweni jujukan kang padha yaiku sesambungan antarane manungsa marang kuwasane Gusti Kang Maha Agung.

Kabeh manungsa mesthi duwe pamawas yen apa wae kang urip mesthi bakal mati, kajaba manungsa. Saka pamawas kang kaya mengkono bisa nuwuhake pamawas anyar, ing ngendi manungsa kang bisa sadar marang mati mesthi uga sadar marang sapa manungsa kudu nyedak.

Kabukten saka panemune Suryono (2011:42) sangkan parane urip, sangkan parane duma, mulih menyang (ana) ngarsane (Gusti) Pengeran, sangkan parane manungsa, dumadine manungsa, Gusti kang murbeng dumadi, Gusti kang akarya jagad, Gusti kang akarya gesang, warangka manjing curiga (curiga manjing warongka), aja lali marang asale, mulih mula nira, urip iku saka Pengeran ; bali marang pengeran, Gusti Allah boten sare, lan kawruh (ngelmu, wikan) sangkan paran utawa pangawikan sangkan paran kang pnting banget lan utama kanggo manungsa. Sangkan parane urip maknane yen Gusti minangka wiwitan lan jujukane uripe manungsa.

Sangkan parane dumadi maknane Gusti minangka asale manungsa lan jujukan. Mulih menyang ana ngarsane Gusti Pengeran maknane mulih marang Gusti Pengeran (junggane manungsa). Sangkan parane manungsa maknane Gusti minangka wiwitan lan dalam mulih manungsa. Dumadine manungsa ya Gusti Pengeran siji-sisjine kang ngijini apa-apa wae kang kedaden. Gusti kang akarya jagat maknane Gusti kang nyiptakake donya lan isine. Gusti kang akarya gesang maknane Gusti kang nyiptakake lan nguasai gesang. Warongka manjine curiga (curiga manjine warongka) kang artine wungkus ketenu isi, maknane ing kono manungsa ketemu Ketemu karo Gusti Kang Maha Agung. Aja lali marang asale maknane aja lali yen kita kabeh manungsa asale saka Gusti Pangeran. Mulih mula nira kang maknane manungsa bali marang asale sing ora liya yaiku marang Gusti Pangeran.

Urip iku saka Pangeran maknane kabeh gesang kuwi asale saka Gusti Pangeran. Bali marang Pangeran maknane kabeh manungsa mesthi bakal mulih marang Gusti Pangeran. Gusti Allah boten sare kang maknane Gusti Pangeran mesti ana ing antarane kita kabeh. Enggih kersane Allah kang maknane ya kaya ngunu kehendake Gusti. Dilalah kersane Allah maknane pancen mengkono kuasane Gusti, lan kawruh (ngelmu, wikan) sangkan paran utawa pangawikan sangkan paran maknane pamawa asale lan dalam mulihe manungsa.

Tradhisi sedhekah pethik laut kang ana ing Desa Paseban Kabupaten Jember ngandhut nilai religius. Bisa dideleng ing sajrone acara kasebut ngucapake rasa syukur marang Gusti Kang Maha Agung kang wis weneh rejeki

marang bebrayan agung kang ana ing Desa Paseban uga nuduhake matur nuwun kang ditujokake marang kang wis mbau rekso ing segara Paseban.

Saka andharan ing dhuwur nuduhake yen nilai religius mesthi ana sesambungane karo sejatine manungsa marang Gusti Pangeran. Kaya kang diandharake dening Dojosantoso(1986:3) saengga Gusti Pangeran kang dadi sumbu saka kabehe sumbu kanggo manungsa. Nilai religius miturut Suryono (2011:49) bisa diperang dadi loro yaiku nilai keslametan lan nilai kasampurnan. Kaloro nilai kasebut dijlentehake luwih cetha in ngisor iki.

1) Nilai Keslametane Manungsa

Minangka pusere nilai keslametane manungsa, nilai keslametan kuwi ana loro pathokane yaiku keslametan ing donya lan akherat. Maknane ing kunu kabeh manungsa mesthi nduweni pepingina bakal slamet urip ing donya lan urip sawise mati (akherat). Mula anane slametan diisyaratke yen keslametan sawise urip ing donya perlu diutamakake anggane ngomong lan tumindak manungsa mesthi nyuwun keslametan, sugeng lan widada. Kaya ing tembung mangayu hayune bawana, memayu hayuningrat, memayu hayuning bebrayan agung (jaga keslametan lan katentreman donya saisine dudu mung ngembang ing endahe donya kaya kang dimangerteni kabeh manungsa) mula keslametane manungsa ing akherat kudu dibarengi dening keslametan ing donya. Kaya contone slametan kanggo wong mati, lumrahe karepe kanggo kirim donga kanggo wong kang wes mati supaya slamet ing alam kana.

Dunga lan tumindak kaya muga-muga pengeran paring slamet, nyuwun slamet, aweh slamet, nuduhake nilai keslametan kang rohani, lan spiritual, ora mung jasmani lan sosial wae.

Ing sajrone tradhisi sedhekah pethik laut uga ana slametan kang dianakake wengi sadurunge nglalap sajen ing segara. Karepe ing kono supaya tansah diwenehi slamet dening Gusti Kang Maha Kuwasa. Mula sajrone upacara kasebut bisa diarani ngandhut nilai keslametane manungsa.

2) Nilai Kasampurnan

Nilai kasampurnan kang nyonggo nilai keslametan manungsa (Suryana, 2011:59). Bisa diarani kaya mengkono kanggo manungsa jawa amarga kanggone manungsa jawa manungsa kang duweni kasampurnan bisa diarani manungsa kang slamet. Manungsa kang sampurna bisa oleh pamawas ngenani keslametan. Miturut Ciptro Prawiro (1986) kasampurnan maknane wikan sangkan paran, mulih mula mulanira, manunggal, minangka riptan kang bakal bali marang gusti pangeran. Pamawas kasebut manungsa sampurna (Manungsa kang sanggup nggayuh kasampurnan) yaiku manungsa kang utama utuh tanpa cacat, lan tanpa pamrih.

Nilai kautamane manungsa jawa kang ana sesambungane karo *kesanggupan* lan *kemampuan* manungsa jawa supaya ora ngrugekake lan nyusahake, nanging malah nguntungake lan nyenengake manungsa liyane. Nilai utama kasebut kudu dibarengi dening nilai keutuhan amarga ora bakal bisa kautaman sajroning urip bisa digayuh tanpa keutuhan sajrone urip. Mula kayadene

kautaman lan keutuhan penting banget sajrone nggayuh nilai kasampurnane manungsa.

Sajrone tradhisi sedhekah pethik laut kang ngandhut nilai kasampurnan bisa dideleng saka bebrayan agung anggane nganakake upacara tradhisi sedhekah pethik laut kang ana ing Desa Paseban Kabupaten Jember. Para bebrayan agung kang padha guyub rukun, ora ana kang nyusahake. Kanthi ekhlas tujuane padha guyub rukun golek seneng lan padha-padha nyenengake bebrayan agung kang ana ing Desa Paseban Kabupaten Jember.

b. Nilai Filosofi Jawa

Nilai filosofis Jawa ana gegayutane karo rasa kang dipercaya ana sajrone akal budi. Bisa diarani kaya mengkono amarga miturut Suryana (2011:72) filsafat Jawa luwih nengenake tuntunan urip kang *praktis*. Filsafat Jawa ora mung negesake perkara kang bener, nanging uga negesake perkara kang pener. Sajrone budaya Jawa, bener lan pener dadi sesambungan kang ora bisa dipisahake. Apa-apa wae ora mung dimaknani saka benere wae, nanging uga penere amarga apa kang bener durung mesthi pener.

Anane nilai filosofis ing sajrone upacara tradhisi sedhekah pethik laut kagambar saka kepriye anggane bebrayan agung kang ana ing Desa Paseban ngati-ati anggane nyepakake apa-apa wae kang ana ing sajrone upacara tradhisi kasebut. Upacara tradhisi sedhekah pethik laut kang genah katujokake kanggo Gusti Kang Maha Kuwasa uga kanggo kang mbau rekso segara kidul kuwi miturut kapitayane bebrayan agung ing desa kasebut kudu pener lan bener. Amarga yen kurang ana kang bener uga pener miturut kapitayane bebrayan agung ing desa Paseban mesthi bakal ana memala.

Miturut Suryana (2011-73) apa kang bener lan pener kuwi diarani pas, mathuk, cocog, trep, utawa mathis. Nilai filosofis Jawa minangka nilai kang ana sesambungane karo kabeneran lan kepeneran, mula nilai kasebut dibutuhake dening manungsa kanggo nggayuh drajat kasampurnane urip. Saka kono bisa diarani yen kabeneran lan trep miturut pandangan filosofis Jawa yaiku *kemapanankeselaran* lan *kebersamaan*. Katelu pandangan kasebut kajlentrehake luwih cetha ing ngisor iki.

1) Nilai *Kemapanan*

Nilai *kemapanan* manungsa Jawa ana sesambungane kabeh kang mathuk karo panggonane, ukurane, kewajibane, lan usahane. Miturut Suryono (2011:75) *kemapanan* yaiku fitrah utawa kodrat, maknane kabeh manungsa utawa dudu manungsa duweni *kemapanan* dhewe-dhewe. *Kemapanan* ditandani saka anane *kepastian*, *keteraturan* lan keajegan. Nilai *kepastian* manungsa Jawa dibarengi dening nilai *keteraturan* yaiku *kerapian* lan urutan kanthi ajeg kang ana sesambungane karo kahanan, acara, *proses* lan sapiturute.

Nilai *kepastian* lan *keteraturan* manungsa jawa mesthi dibarengi dening nilai keajegan manungsa Jawa. Kaya contone yaikurejeki, nikmat, lan untung kang dientuk kakthi cara kang ajeg *beraturan* lan terus-terusan kaya banyu mili. Olehe untung kanthi cara kang beraturan lan terus-terusan saengga saya suwi saya akeh asring diarani semulur (suryono, 2011:82). Ing sajroning pamawase

wong Jawa keajegan-keajegan kuwi wes ana sing ngatur saengga manungsa jawa ora oleh nggawe, ngganggu lan ngerusak. Mula saka iku kita kudu nerima hormat, manut marang nilai keajekan kanthi rasa syukur.

Nilai *kemapanan* pancen genah ana ing sajrone upacara tradhisi sedhekah pethik laut. Bisa dideleng anane nilai *kemapanan* kang ana ing sajrone upacara tradhisi saka anane keajegan. Ajeg anggane nganakake upacara tradhisi sedhekah kang dileksanakake ing sasi sura, saben taun ora tau ora dileksanakake. Mesthi dileksanakake amarga wis dadi pakulinan lan tradhisi kanggo bebrayan agung ing Desa Paseban Kabupaten Jember.

2) Nilai Keselarasan

Nilai *keselarasan* yaiku nilai kang ana sesambungane karo nilai kemapanan kang wis diandharake ing dhuwur. Kaloro nilai kasebut bisa diarani ana sesambungane amarga keselarasan bisa nuwuhake kemapanan, ing ngendi kemapanan bisa nuwuhake keselarasan. Miturut Suryono (2011:87) wong Jawa percaya marang apa wae kang apik arupa unsur alam utawa unsur manungsa kanthi alamiah kuwi kahanane laras,imbang lan babag.

Miturut Kayam (1987:102) keselarasan yaiku fitrah, kayata fitrah sesambungane awan lan wengi, paceklik lan rendheng. Surya-bumi-wulan lan liya-liyane kang ana ing donya iki mesthi ana sesambungane, mula kabeh kang ana ing donya iki ora bisa uwal amarga kabeh duweni sesambungan kang ora bisa dipisahake. Kaya dene ing upacara tradhisi sedhekah pethik laut, ing upacara kasebut nuduhake sesambungane antarane manungsa marang Gusti, manungsa marang liyan, lan manungsa marang alam. Genah yen acara tradhisi sedhekah pethik laut ngandhut nilai *keselarasan*, amarga acara kasebut pancen ditujokake kanggo Gusti Kang Maha Kuwasa, kang mbaureksa segara kidul, lan bebrayan agung kabeh kang ana ing desa kasebut. Iku kabeh kaleksanan amarga bebrayan agung kang ana ing desa Paeban paham yen kabeh kuwi mesthi ana sesambungane, mula upacara tradhisi sedhekah pethik laut ing desa Paseban Kabupaten Jember ora tau ditinggalake dening bebrayan agung ing desa kasebut.

3) Nilai Kebersamaan

Nilai *kebersamaan* ora bisa uwal saka nilai *kemapanan* lan *keselarasan*. Bisa diarani kaya mengkono amarga miturut Suryono (2011:91) *kemapanan* lan *keselarasan* bisa nuwuhake *kebersamaan*. Wong Jawa percaya yen *kebersamaan* yaiku fitrah anane urip bebrayan ing donya iki. Yen ana wong Jawa kang ora gelem srawung karo bebrayan agung bisa diarani ora apik amarga miturut Suryono (2011:91) wong kang ora gelem srawung bisa darani wong kang sakarepe dhewe, benere dhewe, lan penake dhewe.

Miturut kapitayane wong Jawa manungsa iku ora bisa urip dhewe, kabeh mesthi butuh marang wong liya. Kanggone wong Jawa *kebersamaan* kuwi dijunjung dhuwur. Kaya semboyane wong Jawa urip sing guyup, mangan ora mangan sing penting kumpul, alon-alon waton kelakon, akeh anak akeh rejeki. Conto liyane yaiku kayata acara bersih desa, nglayat, ngedekake balungan omah. Kabeh conto iku mau nuduhake pentinge

kebersamaan sajrone masyarakat Jawa. Mula saka kuwi wong Jawa bisa padha tulung-tinulung kanggo mujutake kepentingane wong akeh.

Bisa dideleng sajrone upacara tradhisi sedhekah pethik laut ngandhut nilai *kebersamaan*, ing upacara kasebut kabeh bebrayan agung padha bisa kumpul lan nindhakake tugas apa kang kudu dilakoni seben-saben wong kang wis diwenahi tugas dhewe-dhewe. Mula genah yen anane nilai *kebersamaan* kang ana ing sajrone upacara tradhisi sedhekah pethik laut dadi sawijine syarat utama kanggo sampurnane acara kasebut.

c. Nilai Etis

Nilai *etis* yaiku *etika* kang nelaah kanthi *sistematis* lan bisa dianalar. *Etika* minangka kajian ilmu kritis kang nelaah *asas-asas moral* lan susila kang ora tuwuh ing jiwane para kawulamuda jaman saiki. Anane unggah-ungguh sajrone budaya Jawa duweni kanggonan kang penting. Amarga pentinge unggah-ungguh bisa nuwuhake *etika* lan *moralitas* kang apik marang para kawula muda jaman saiki. Kaya semboyane wong Jawa, wong Jawa ora njawani. Kuwi mingka contoora anane *etika* lan *moralitas* kawula muda ing jaman saiki. Miturut Suryono (2011-101) wong Jawa kang diarani wis njawa yen wes ngerti lan paham *etika* lan *moralitas* Jawa.

Sajrone upacara tradhisi sedhekah pethik laut ngandhut nilai *etis*, ing ngendi para kawula muda kang ana ing Desa Paseban kanthi unggah-ungguh kang apik melu ngramekake upacara tradhisi sedhekah pethik laut kang ana ing Desa Paseban Kabupaten Jember. Para kawula muda uga para sesepuh kang ana ing desa kasebut bisa awur nalika upacara tradhisi sedhekah pethik laut dileksanakake.

Miturut Suryono (2011-101) *etika* luwih nengenake unggah-ungguh, yen *moralitas* luwih nengenake apik lan eleke *moral*. Saka andharane Suryono bisa dideleng yen *etika* lan *moralitas* Jawa nuduhake unggah-ungguh lan *kebaikan* miturut pangertene manungsa Jawa. Kaya semboyane wong Jawa yaiku becik ketitik ala ketara, aja tumindak ala, dadi wong sing ngerti unggah-ungguh, ngunduh woh ing pakarti, wong temen tinemu wong seleh. Kuwi mau minangka conto ngenani *etika* lan *moralitas* Jawa. Saka kono bisa dideleng yen nilai *etis* Jawa genah nengenake becik, apik, lan alane manungsa Jawa. Ora mung kuwi nilai *etis* Jawa uga nengenake unggah-ungguh, pakarti, pantes, lan tata kramane manungsa Jawa (Suryono, 2011:102). Ing ngisor iki ngandharake sesambungane nilai kawicaksanan, Nilai *kasih sayang* kang tuwuh ing jiwane wong Jawa.

1) Nilai Kawicaksanan

Nilai kawicaksanan wong Jawa ana sesambungane karo budine manungsa Jawa ing sajrone urip. Miturut kapitayane wong Jawa kawicaksanan minangka titik kanggo nggayuh kadewasan jiwa kang sabanjure bisa nuntun manungsa Jawa supaya bisa urip kanthi slamet (Suryono, 2011-105). Kadewasan jiwa kaperang dadi telu yaiku madubasa, maduras, lan madubrata.

Wajib kanggone manungsa Jawa kudu mangertani apa kuwi kawicaksanan. Kabeh manungsa Jawa kudu ngudi kawicaksanan, mbuh wong kang duwe pangkat opo ora

kudu bisa ngudi kawicaksanan supaya bisa dadi manungsa wicaksana (Suryono, 2011-105).

Ing sajrone upacara tradhisi sedhekah pethik laut uga ngandhut nilai kawicaksanan. Nilai kawicaksanan kang ana ing sajrone upacara tradhisi sedhekah pethik laut kawujud saka kepriye anggane bebrayan agung bisa kanthi sampurna ngleksanakake upacara kasebut kanthi ndhuwurake kawicaksanan. Bisa wicaksana anggane nemtokake apa-apa wae kang bisa ndadekake upacara tradhisi sedhekah bisa dilakoni kanthi akhir tanpa ana alangan.

2) Nilai Tresna

Nilai kawicaksanan manungsa Jawa ora bisa uwal saka nilai tresna manungsa Jawa (Suryono, 2011:114). Bisa diarani kaya mengkonono amarga nilai kawicaksanan kang maneka warna wujute ora bisa tuwuh yen ora dibarengi karo nilai katresnan. Mula kaloro nilai kasebut ana sesambungane sajrone mujutake nilai *etis* Jawa.

Nilai katresnan manungsa Jawa ing kene diwujutake kanthi solah bawane manungsa Jawa sajrone urip sabendinane. Kaya dene ing tembung asah-asih-asuh, wong Jawa kudu duweni sipat welas asih. Wong Jawa percaya yen asih anggane urip bebrayan lan welas asih minangka dalan kanggo nuju nduweni ati kang jembar lan pikiran kang padang. Yen jembar atine lan padang pikire mesthi ora duwe sipat mentingake awake dewe lan ora gelem ngormati wong liya.

Kaya dene ing semboyan memayu hayuning diri, memayu hayuning bangsa, lan memayu hayuning bawana kang dadi cirine manungsa Jawa. Mula bali maneh manungsa Jawa kudu duwe rasa tresna supaya bisa dadi maungsa kang wicaksana. Nilai tresna kang kinandhut ing sajrone upacara tradhisi sedhekah pethik laut bisa dideleng saka pamawase bebrayan agung kang ana ing Desa Paseban. Para bebrayan agung kang ana ing desa Paseban bisa guyub dadi siji, ora mentingake awake dhewe. Anggone ngleksanakake upacara tradhisi sedhekah pethik laut kabeh padha tulung tinulung.

d. Nilai *Estetis*

Nilai *estetis* bebrayan Jawa ing kene ana sesambungane karo *emosi* kang diduwenni Manungsa Jawa. Ing kene bisa diarani nilai *estetis* yaiku nilai kang ana sesambungane karo kaendahan sajrone pamawase wong Jawa (Suryana, 2011:121). Nilai *estetis* duweni gegayutan karo aspek *etis*, *filosofis*, lan *religius*. Miturut Wiryamartana (1986:116) kanthi *antologis* nilai *estetis* Jawa ngandut telung taraf yaiku *tarafimaterial/transenden*, *taraf imaterial-material/transenden-imanen*, lan *taraf imaterial/imanen*. Saka katrangan Wiryamartana bisa didhudhut yen kaendahan sajrone budaya Jawa duweni ciri lan corak senine.

Saka katrangan ing dhuwur bisa didhudhut ing sajrone tradhisi sedhekah pethik laut kang ana ing Desa Paseban Kabupaten Jember ngandhut nilai *estetis*. Bisa diarani kaya mengkonono amargo ing sajrone upacara tradhisi kasebut ngandhut corak senine. Corak seni kasebut kabukten saka anane drum baand sajrone upacara tradhisi pethik laut.

Miturut Dwija Sumarto (1957:2) Sejatine kaendahan kabeh kanggonan ana ing wirma sesambungane sastra

minangka sawijine kanggonan mula kaendahan uga ana ing wirma. Saka kudu bisa dideleng yen wong Jawa kuwi duweni kabudayan endah kang maneka warna jenise.

4. Cara Supaya Upacara Tradhisi Sedhekah Pethik Laut Tetep Ngrambaka

Indonesia minangka sawijine negara kang duweni maneka warna kabudayan. Saka maneka warna jenise kabudayan kasebut indonesia dadi daya tarikan bangsa liyane. Bab kasebut kang dadi tugase kawula mudakanggo jaga apa kang dadi kebanggaan lan *identitas* bangsa. Majune jaman nuwuhake pola pikire bebrayan agung kang ana ing negara iki milih kabudayan anyar kang dirasa luwih *praktis* saka kabudayan tradhisional. Mlebune kabudayan asing uga dadi *faktor* kang nyebapake budaya tradhisional dilalekake dening bebrayan agung. Mlebune kabudayan asing dirasa lumrah yen kabudayan saing kasebut bisa sedalan karo kabudayan tradhisional negara kita.

Kaya dene Pethik Laut minangka sawijine kabudayan kang diduweni dening negara indonesia. Anane tradhisi budaya kasebut nuduhake kayane negara indonesia kang ora diduweni dening negara liyane. Pethik Laut kang ora liya sawijine tradhisi lisan saka pesisir kidul (Segara Paseban) kang tekan saiki isih ngrembaka. Saka maneka warna tradhisi lisan kuwi, ana kang urip, ana kang meh ilang, lan malah kang wes ilang (Amir dkk, 2007:2).

Tradhisi sedhekah Pethik Laut kang ana ing desa Paseban Kabupaten Jember yen dideleng saka angket isih ngrembaka, naging bisa wae tradhisi kasebut bakal punah. Ing ngisor iki ngandharake cara kang digunakake supaya tradhisi Sedekah Pethik Laut kang ana ing desa Paseban Kabupaten Jember ora punah lan ngrembaka. Kabudayan bisa tetep ngrembaka saka rong cara bentuke, yaiku :

a. *Culture Experience*

Minangka cara nglestarekake budaya kanthi cara langsung. Contone yen kabudayan kasebut arupa tarian, bebrayan agung disuwun sinau lan bisa nari tarian kasebut. Kanthi cara kang kaya mengkonono kabudayan bisa dijaga supaya ora ilang saka negara iki.

Yen conto saka upacara tradhisi sedhekah pethik laut dhewe cara nglestarekake tradhisi sedhekah pethik laut masyarakat kanthi cara langsung anyengkuyung kagiyatan kasebut kanthi gotong royong. Para bebrayan agung kang ana ing desa Paseban Kabupaten Jember bisa guyub rukun nyepakakake maneka warna ubarampe kang digunakake kanggo upacara tradhisi sedhekah pethik laut kasebut.

b. *Culture Knowledge*

Minangka nglestarekake kabudayan kanthi cara weneh kawruh ngenani kabudayan marang bebrayan agung, kanggonane supaya luwih bisa ngembangake sawijine kabudayan kang ana ing negara iki. Kanthi cara kasebut para kawula muda bisa mangerteni kabudayan kang ana ing negara iki.

Anane panliten iki kalebu conto *culture knowledge*, saka panliten iki bisa weneh kawruh marang pamaca ngenani tradhisi sedhekah pethik laut kang ana ing desa Paseban Kabupaten Jember. Panliten iki nuduhake

marang kawula muda yen anane tradhisi sedhekah pethik laut kang ana ing desa Paseban Kabupaten Jember isih ngrembaka.

Miturut bebrayan agung kang ana ing desa Paseban Kabupaten Jember bisa dideleng saka angket cara kang digawe supaya tradhisi sedhekah pethik laut bisa tetep ngrembaka kaperang dadi telung pamawas. Katelu pamawas kasebut yaiku saka, pamarentah, kawula muda ing desa Paseban, lan bebrayan agung sanjabane dhaerah kasebut. Telung pamawas kang bedha-bedha kasebut kaandharake ing ngisor iki.

1) Pamawas Saka Pamarentah

Kabupaten Jember minangka sawijine kabupaten kang cedhak karo segara. Ing kabupaten kasebut minangka jalur pantai selatan. Desa Paseban kalebu jalur kang paling cedhak karo pesisir. Saben sasi Sura ing desa kasebut nganakake tradhisi sedhekah pethik laut kang dadi ucapan rasa syukure bebrayan agung ing desa kasebut. Saka pamarentah kabupaten uga melu anyengkuyung anane tradhisi kasebut. Miturut sawijine pegawe saka pamarentah kabupaten ing dinas perikanan ana peranganane cara kang digunakake supaya tradhisi sedhekah pethik laut bisa tetep ngrembaka. Cara-cara kasebut diandharake ing ngisor iki.

1) Saka pamarentah kudu bisa dadi payung kang bisa njaga anane tradhisi sedhekah pethik laut kang ana ing desa Paseban Kabupaten Jember, kanthi *otomatis* tradhisi kasebut bisa ngrembaka kanthi cara ora ngowahi lan bisa madhakake karo kebijakan kang ana.

2) Pamarentah kudu bisa *promosi* anane tradhisi sedhekah pethik laut ing Desa Paseban Kabupaten Jember marang bebrayan agung kang ana ing dhaerah sanjabane Kabupaten Jember.

3) Pamarentah kudu bisa ngumpulake data kanthi apik lan *teratur* saben taune kanggo laporan anane tradhisi sedhekah pethik laut ing desa Paseban Kabupaten Jember.

(2) Pamawas Saka Kawula Muda

Lestarine budhaya bisa dideleng saka kepriye para kawula mudae, mula bener yen ana ukara nasibe tradhisi budhaya ana ing tangane para kaum paneruse bangsa. Yen para kawula muda nduweni semangat kanggo njaga tradhisi budaya bangsa mesthi bakal lestari.

Para sesepuh-sesepuh kang wis mbangun budaya kang dadi *aset* negara, wis dadi tugase para generasi kang kudu njaga lan tetep nglestarekake anane tradhisi budaya. Sejatine para generasi saiki bisa diarani ora duwe rasa tresna marang kabudayan negarane. Bisa dideleng akeh para generasi kang ora duwe pamawas kanggo majokake warisan budaya minangka warisan saka leluhur. Kahanan kang kaya mengkono satemene pancen ana, para kawula muda kang dikarepake bisa njaka lan ngrebakake tradhisi budaya malah milih ninggal lan melu-melu budaya anyar kang dianggep luwih *praktis*.

Generasi panerus minangka *harapan masa depan*, cikal bakale pamimpin. Mula saka kuwi pudake para generasi panerus kang dadi nasibe budaya bangsa. Sawijine bangsa yen kawula mudae nduweni semangat kang kuat kanggo majokake budaya dhaerah adhedhasar keimanan lan akhlak mulya mesthi bakal dadi bangsa

gedhi. Kawula muda kuwi minangka surya kang bisa nuwuhake srengenge kang panas, ukara kasebut nuduhake yen para kawula muda nduweni semangat kang gedhi. Saka pamawase sawijine kawula muda kang ana ing desa paseban tebake isih ana kang nduweni pepinginan kanggo njaga lan ngrembakaake tradhisi sedhekah pethik laut kang ana ing desa Paseban Kabupaten Jember. Ing ngisar iki kajlentrehake cara supaya tradhisi sedhekah pethik laut bisa tetep ngrembaka.

1) Nganakake Hiburan Sajrone Budaya Tradhisi Sedhekah Pethik Laut

Miturut kawula muda apa wae kang ana sesambungane karo kabudayan kuwi mesthi dianggep kuna. Kabudayan minangka identitas bangsa kang kudune dijaga lan dilestarekake dening para kawula muda ing jaman saiki dirasa angel. Para kawula muda ing jaman saiki luwih seneng niru budaya asing saka njaba kang dirasa luwih praktis tinimbang budaya negarane dhewe. Conto kang nyata yaiku dolanane bocah-bocah cilik jaman saiki, wis ora ana bocah cilik jaman saiki kang dulinan kayata cublak-cublak suweng, jumpritan, gobak sodor lan sapiturute.

Bocak cilik jaman saiki luwih seneng dolanan nganggo alat elektronek kaya komputer. Budayane bangsa kang kudune tetep dijaga lan dilestarekake dirasa rada ilang ing jaman saiki. Mula kabeh kabudayan amrih bisa ngrembaka kudune diseseli dening hiburan supaya bisa narik kawigatene para kawula muda. Kaya dene upacara tradhisi sedhekah pethik laut ing desa Paseban Kabupaten Jember.

Sajrone upacara tradhisi kasebut diwenehi hiburan drum band sadurunge nglarung sajen ing segara. Anane drumband sadurunge nglarung sajen ing segara gunane kanggo narik kawigatene para kawula muda kang ana ing desa kasebut supaya padha mara. Saka ananane drum band genah mesthi para kawula mudha bakal mara ing upacara tradhisi sedhekah pethik laut lan bisa ndeleng uga melu ing upacara kasebut. Cara kasebut uga bisa nggawe wigatine para kawula muda supaya bisa melu sajrone upacara kasebut.

2) Nyeselne Budaya Daerah Sajrone Pendidikan Formal lan Non Formal

Pendidikan formal lan non formal minangka sawijine pawiyatan luhur kanggo para kawula muda nimba ilmu. Anane pawiyatan luhur uga sawijine piranti kanggo nglestarekake tradhisi budhaya kang ana ing sawijine daerah. Upamane saka pendidikan formal, ing sekolah mesthi bisa diseselake tradhisi budaya kang ana ing daerah kasebut. Kaya tradhisi sedhekah pethik laut kang ana ing desa Paseban Kabupaten Jember bisa dadi sawijine budaya kang bisa dilebokake ing plajaran basa Jawa.

Ing pendidikan non formal bisa saka anane kelompok pecinta kabudayan. Campur tangane pamrentah dibutuhake ing kene, amarga kagiyatan kasebut mesthi mbutuhake kawigaten saka pamrentah Kabupaten. Saka anane kelompok pecinta kabudayan bisa nuwuhake rasa tresna marang kabudayan kang ana ing daerah dhewe.

3) Kawula muda Minangka Masa Depane Bangsa

Wis dadi kuwajibane para kawula muda kanggo terus ngupayakake nglestarekake tinggalane sejarah kabudayan para leluhur kang ditinggalake kathi bentuk budaya. Minangka kawula muda mesthine kudu bisa nuwuhake potensi awake dhewe lan ngupayakake kanggo ngrembakaake kabudayan dhaerah kang meh ilang, saengga kabudayan kang meh ilang kasebut bisa tuwuh maneh.

Nuwuhake rasa tresna lan usaha mbentuk kelompok-kelompok pecinta budaya dhaerah kanthi *kerja sama* karo pamarentah kanggo mbiyantu anane sarana lan prasarana supaya kawujud ngrebbakane budaya dhaerah kasebut saka anane kelompok kasebut dikarepake bisa ngrembakake budaya dhaerah kang ana lannuwuhake rasa tresna sarta kesadaran kawula muda marang pentinge ngrembakake budaya dhaerah.

Andharan ing dhuwur bisa dideleng apa kang dadi tradhisi sawijine dhaerah bakal tetep ana kanggo nuduhake marang kawula muda apa kang dadi sawijine kebanggaane bangsa marang bangsa liyane. Mula para kawula mudakudu bisa njaga apa kang dadi sawijine budaya dhaerah.

4) Kesadaran Ngrembakake Budaya.

Satemene yen ngrembakake budaya luwih angel tinimbang nuwuhake budaya kang anyar. Kuwi pancen wis dadi kanyatan saiki, luwih angel nyinauni budaya kang diduweni kita dhewe. Kahanan kang kaya mengkono bisa dideleng saka para kawula muda kang luwih apal lagu barat tinimbang lagu dhaerah. Saka conto cilik kuwi mau, para kawula muda kudu bisa mikir pentinge peran saka kawula muda kanggo nylametake sarta ngrembakake budaya dhaerah kang wis meh ditinggal dening bebrayan agung.

Sejatine kesadaran kanggo nglestarekake budaya dhaerah samesthine pancen kudu diwiwiti saka para kawula muda, amarga ing pudhake para kawula muda ana kekeperluan gedhi kang butuh semangat saka akeh pihak.

(3) Pamawas Bebrayan Agung Sanjabane Dhaerah

Sawijine kabudayan kayata tradhisi sedhekah pethik laut kang ana ing desa Paseban Kabupaten Jember bisa wae ilang utawa punah, mula kita kudu nuwuhake rasa tresna marang tradhisi budaya kang wis angel-angel dituwuhake dining para leluhur. Ing ngisor iki katrangan sanjabane dhaerah desa Paseban kang dijupuk saka ngket ngenani cara supaya tradhisi sedhekah pethik leut bisa tetep ngrembaka.

1) Gelem nyinauni budaya kasebut, masia mung weruh utawa bisa melu sajrone upacara tradhisi sedhekah pethik laut kang ana ing desa Paseban Kabupaten Jember. Bebrayan agung kang melu anyengkuyung anane tradhisi sedhekah pethik laut minangka sawijine budaya daerah kang isih ngrembaka tekan nganti saiki. Budaya daerah kuwi nuduhake wujud rasa syukur bebrayan agung kang ana ing desa Paseban marang Gusti lan kang mbau reksa segara paseban amarga wis weneh rejeki marang bebrayan agung ing desa kasebut.

Sasuwene iki saben taun nalika tradhisi sedhekah pethik laut dileksanakake bebrayan agung saka njabane desa Paseban mesthi padha kepingin teka lan melu

anyengkuyung tradhisi sedhekah pethik laut. Pepinginan kanggo ndelleng tradhisi sedhekah pethik laut bebrayan agung sanjabane desa Paseban minangka sawijine wujud ngrembakakake anane tradhisi sedhekah pethik laut ing desa Paseban. Mula saka kono peran bebrayan agung sanjabane desa Paseban kuwi penting banget, amarga antusiase para bebrayan agung saka njabane desa paseban dadi bukti yen tradhisi sedhekah pethik laut kang ana ing desa Paseban Kabupaten Jember isih ngrebaka lan ora ilang digeser tradhisi saka luar.

2) Melu nalika upacara tradhisi sedhekah pethik laut dileksanakake.

Melu langsung nalika upacara tradhisi sedhekah pethik laut kang ana ing desa Paseban Kabupaten Jember nduweni kapentingan dhewe kanggo ngrebakane budaya kasebut. Budaya minangka identitas bangsa kang kudu dijaga lan dikormati sarta kudu dilestarekake supaya budayane bangsa iki ora ilang lan bisa dadi warisan kanggo generasi muda, kuwi ngono wis dadi kewajiban kabeh rakyat Indonesia.

Negara kita kudune bangga marang maneka warna kabudayan kang ana ing negara iki. Kahanan kang kaya mengkono kudune bisa dadi sawijine conto kanggo kabeh rakyat Indonesia kanggo njaga kabudayan kang ana ing negara iki supaya ora diaku dening negara liya. Kaya perkara kang nate kedadeyan yaiku reog Ponorogo kang diaku dening negara Malaysia. Kedadean kaya ngono kudune bisa nyadarake kabeh rakyat Indonesia kudu rukun lan guyub kanggo njaga asete bangsa iki. Mula nalika ana kabudayan kang ana ing dhaerahe dhewe utawa sanjabane daerahe dhewe kudu bisa melu senajan mung ndeleng wae, kuwi wis dadi sawijine wujud ngrembakakake kabudayan kang ana ing negara iki.

3) Ngajarake kabudayan kasebut marang kawula mudasaengga kabudayan kasebut ora ilang lan bisa tetep ngrembaka.

Indonesia yaiku harta kang nuwe nilai kang dhuwur ing pamawase bebrayan agung kang ana ing donya. Kanthi njaga budaya daerah kita bisa njaga budaya bangsa saka pengaruhe budaya asing. Contone yaiku para turis akeh kang adoh-adoh nekani negara kita amarga kaendahan alame lan kaendahan maneka warna sarta *keunikan* budaya. Kahanan kang kaya mengkono kudune bisa dadi *peluang* kanggo negara kita kang dadi kebanggaan amarga bisa dikenal karo jagad.

Yen para wisatawan asing wae kepingin weruh lan mesthi nyinauni, kita kudune bisa ngajarake kabudayan dhaerah kang dadi aset negara kita marang para generasi penerus kang ora liya yaiku para kawula muda. Saben-saben daerah ing negara iki mesthi nduwe kabudayan daerah kang maneka warna, meh saben suku kang ana ing negara iki mesthi nduwemi budaya daerah dhewe. Wiwit saka adat istiadat, tradhisi, busana, omah adat, panganan khas, lan sapiturute. Bisa dideleng pambada saka saben-saben daerah kaya kang wis diandharake iku mau malah kang dadi warna kanggo bangsa iki. Mula kudune ing sekolah-sekolah lan perguruan tinggi kabudayan kudu diajarake. Perlune supaya kabudayan kang wis ana saka para leluhur kita ora ilang utawa *punah*. Kabudayan kang

wis mbangun jati dirine bangsa iki ndadekake kita dadi bangsa kang kaya kabudayane.

4) Tresna budayane dhewe tanpa ngina budaya liyane. Bangsa Indonesia dikenal dening dunia internasional amarga kabudayan kang diduweni dening negara kita. Akeh para turis kang kepingin nyinauni kabudayan Indonesia, amarga maneka warnane kabudayan kang ana ing nekara kita. Yen diitung saka Sabang nganti Merauke ewonan kabudayang kang diduweni dening negara kita Indonesia. Anane kabudayan asing kang dirasa luwih praktis tinimbang budaya daerah kita dadi sawijine perkara kanggo lestarine kabudayan daerah kang ana ing negara kita.

Tresna marang kabudayane dhewe lan ora ngina kabudayan liyane kudu dadi pamawase para bebrayan agung kang ana ing negara kita. Anane rasa tresna tanpa ngina kabudayan liyane dadi sawijine wujud njaga lan ngrebakakake kabudayan daerah kang ana ing negara kita. Bisa tresna marang kabudayane dhewe dadi jati dirine bangsa kang nuduhake rasa tresna tanpa ngina kabudayan liya. Tanpa ngina kabudayan liya bisa dadi wujud gegambarane kabeh bebrayan agung ing negara Indonesia kang njunjung dhuwur unggah ungguh kang ora liya tuwuh saka kabudayan kang ana ing saben-saben daerah ing Indonesia.

5) Ngilangake rasa *gengsi* utawa isin marang kabudayane kita dhewe.

Anane kabudayan asing kang mlebu ing negara kita dirasa dadi perkara kang wajar. Kahanan kang kaya mengkono wajar amarga sawijine negara mesthi butuh *input-input* arupa budaya asing nanging kanthi syarat bisa iring-iringan karo kabudayane negara kita. Sawijine *peran penting* sejatine saka dirine bebrayan agung ing negara kita dhewe. Ngilangake rasa *gengsi* utawa isin marang kabudayan negara kita dadi sawijine conto kanggo nlestarekake budaya daerah.

Conto cilik kang bisa dideleng yaiku saka cara bebrayan agung nalika nganggo wusana, ing jaman saiki akeh para bebrayan agung lan kawula muda kang niru cara wusanane negara asing. Bebrayan agung ing negara kita kudune sadar yen negara kita iki nduweni budaya ketimuran kang wiwit biyen ngajarake kita suaya nganggo wusana kang sopan lan *tertutup*. Nanging amarga budaya asing kang mlebu ing negara kita bebrayan agung mligine para kawula muda ora isin nganggo wusana kang *terbuka* senajan ta ing papan umum.

Andharan ing dhuwur kudune bisa dadi pamawas kang kudu diperhatekake dening kabeh bebrayan agung ing negara iki supara ora nduwe rasa isin nalika nganggo wusana kang *tertutup*. Kudune kita bisa ningkatake kesadaran yen budaya kita iki isih adoh luwih apik tinimbang budaya liyane. Pitakonane saiki kepriye carane supaya kita bisa ngrembakakake, njaga, sarta ngwarisi budaya daerah kanthi saapak-apike supaya bisa ngrembakake budaya bangsa kang nggawe wangine negara kita.

PANUTUP

Dudutan

Adhedasar asile analisis saka panliten upacara tradhisi sedhekah pethik laut bisa didudut ing ngisor iki : (1) Tatarakite upacara tradhisi sedhekah pethik laut laut kang maneka warna miturut kapitayan bebrayan agung kang ana ing desa Paseban Kabuoaten Jember. (2) Makna kang kinandut ing saben-saben ubarampe sajrone upacara tradhisi sedhekah pethik laut ing desa Paseban Kabupaten Jember dijlentrehake nganti gamblang ing bab IV bisa didudut yen upacara tradhisi sedhekah pethik laut ing desa Paseban duweni wujud lan makna kang maneka warna bentuke makna kang kinandut ing saben-saben ubarampe duweni simbol-simbol kang mesthi duweni tujuan kanggo ngucapake rasa syukur lan kanggo nyuwun barokah marang Gusti lan para penguasane segara. (3) Sajrone upacara tradhisi sedhekah pethik laut ing desa Paseban nuduhake marang kabeh yen sajrone upacara tradisi sedhekah pethik laut bisa nuwuhake nilai luhur. Nilai-nilai kasebut bisa didadekake cekelan kanggo mujudake sampurnane upacara tradhisi sedhekah pethik laut kang ana ing desa Paseban Kabupaten Jember. (4) Weneh kawruh marang kita kabeh ngenani cara kang dienggo supaya upacara tradhisi sedhekah pethik laut ing desa Paseban Kabupaten Jember ora ilang lan bisa ngrembaka dadi sawijine perkara kang penting amarga para kawula muda ing jama saiki wis bisa diarani ora gatekake tradhisine bangsa.

Pamrayoga

Kanggo piwulangan ing sekolah, panliten ngenani upacara tradhisi sedhekah pethik laut iki mesthine bisa didadekake minangka materi (bahan kanggo mulang) tambahan basa Jawa ing Pawiyatan luhur. Pamrentah daerah lan dinas pariwisata kudune bisa nyengkuyung karo masyarakat desa Paseban Kabupaten Jember supaya Upacara sedhekah pethik laut bisa ngrembaka lan dilestarekake saengga bisa didadekake sawijine budaya daerah dening para wisatawan sak jero utawa njabane desa Paseban Kabupaten Jember.

KAPUSTAKAN

- Amir, Adriyetti. 2013. *Sastra Lisan Indonesia*. Yogyakarta: CV ANDI OFFSET
- Arikunto, Suharsimi 1997. *Prosedur Penelitian (Suatu Pendekatan Praktek)*. Jakarta: Rineka Cipta
- , 2006. *Prosedur Penelitian (Suatu Pendekatan Praktek)*. Jakarta: Rineka Cipta
- Danandjaja, Jemes. 1984. *Foklor Indonesia*, jakarta: Pustaka Utama Grafiti
- Endraswara, Suwandi. 2006. *Metode, Teori, Teknik Penelitian Kebudayaan*. Yogyakarta: Pustaka Widayatama.
- Koentjaraningrat. 1984. *Manusia dan Kebudayaan*. Jakarta: Djambatan
- Koentjaraningrat. 1994. *Kebudayaan Jawa*. Jakarta. Balai Pustaka.
- Mangunsuwito. 2002. *Upacara Tradisional Jawa*. Jogjakarta: Pustaka Pelajar

- Moloeng, J Lexy. 2006. Metodologi Penelitian Kualitatif. Bandung: PT. RemajaRosdakarya.
- Poerwadarminta. 1976. Kamus Umum Bahasa Indonesia. Jakarta: Balai Pustaka.
- Purwadi. 2005. UpacaraTradisional Jawa Menggali Untaian Kearifan Lokal.Yogyakarta: Pustaka belajar.
- Sudikan. Setya yuwana. 2001. Metode Penelitian Kebudayaan. Surabaya: UnesaUnipress.
- Soekanto, Soerjono.2003. Beberapa Teori Sosiologi Tentang StrukturMasyarakat. Jakarta: raja Grafindo Persada.
- Spradley, James. 1997. Metode etnografi. Yogyakarta:PT Tiara Wacana.
- Saryono, Joko. 2011. Sosok Nilai Budaya Jawa (Rekontruksi Normatif idealis). Malang: Aditya Media Publishing.
- Sesaji.blogspot.com/2009/05/sesaji-kembar-mayang.html?m=1
- <http://inspirasiBangsa.com/melestarikan-budaya-sebagai-nilai-luhur-pancasila/7d00d842>
- <http://rizkimasbox.blogspot.com/2012/11/syarat-informan-untuk-penelitian-bahasa.html?m=1>
- <http://wonggalurung.blogspot.com/2009/05/filsafat-kupat-lepet.html?m=1>
- [http://id.m.wikipedia.org/wiki/Segaa_\(ritual_Jawa\)](http://id.m.wikipedia.org/wiki/Segaa_(ritual_Jawa))
- <http://towek.mywapblog.com/filosofi-isi-sesaji.xhtml>

